

NOVI GLAS

MAGACIN HAK-A

2/1989

Sudaq No P 6/259
Nr

57
pusko

M

menur
BEDAVI PUT

XS
Frankreich No 1.213 984

BELCO
13
...mrtvo...
sama

prstikut

JAMIA
14

prozor

Na

SAPA
zop...

G
Belgien No 605 371.679.010

U V O D N I K

Politički članci dominiraju ovput u Novom glasu vjerojatno i zbog aktualnih političkih zbivanja u Austriji i po cijelom svitu. Ali naši članci se odnosu na našu manjinsko-političku situaciju. Ipak nam je, izgleda, spominjajući se naše državne politike pak i svitske, položaj naše narodne grupe tako nemilosrdno prezentan kot još dugo ne. Pišemo ada, da odložimo ter, koga su nam navalili drugi, koga bi nam ali oni isti *drugi* mogli i odvaliti. Bivši urednici Hrvatskih novin su u Novom glasu razmišljali o tom, je li je u Hrvatski novina potribno redovito donášati nimški prilog. Reflektirali su i o najeficijentnijem obliku dvojezičnosti u novina.

Mi smo u Novom glasu pokušali u hrvatski tekst harmonično uklopiti nimški članak Kad govorimo o dvojezičnosti, onda zapravo ne bi smili odmah misliti na prevadjanje hrvatskih tekstov u nimški jezik. Prakticirati pravu dvojezičnost znači naime u prvom redu, transportirati različne sadržaje u različne jezike.

Literatura je drugo područje, komu se osebujno posvećujemo. Puljimo iz bome velikoga rezervoara. Gradišćanskohrvatske pisce smo istotako uvrstili u literarnu rubriku kot i pisce iz stare domovine. Miloradićeva pjesnička zvijezda pritom skoro najintenzivnije blista, ar po žarkoći je danica, oko ke

pokušavaju prosvititi na Parnasu *novae* sa svojom osebujno jasnom iluminacijom. Ali momentano neznamo, koliko energije sadržu u sebi, kako dugo ćedu ju rasprudno moći trošiti, dokle im se konačno zagasi bujno svitlo. Miloradićeva zvijezda dosad svićučka najpostojanije. Lipo je, da se pisci u staroj domovini interesiraju za to, da Novi glas otiska njeva literarna djela. Dost im je ada dobar! Samo gradišćanskohrvatski pisci se mnogo ne granju, da im objelodanimo djela. Ali imamo ih i mi, vidit ćete to ovput u Novom glasu. Imamo one, za ke neznate da pišu.

urednica

I M P R E S U M

izdavač: odbor HAK-a

urednik: Agnjica Schuster

suradniki: dr. Nikola Benčić, Jurica Csenar, Aleksandar Černut, Katica Dragšić, Ino Frank, mag.

Fredi Hergović, mag. Zorka Kinda Berlaković, prof. Stjepan Krpan, Jandre Palatin, Petar Palatin,

Tome Schneider, Franjo Schruiff, Feri Sučić, Robert Sučić

ilustracije i slike: Ino Frank, Ironimus (iz *Süddeutsche Zeitung* i *Wochenpresse*), Žarko Luetić (Vjesnik), Mića Miloradović (Okó), Zdenko Puhin (Okó), Andrzej Stok, Užanic (Okó)

lay-out: Jurica Csenar

slaganje: Rosemarie Stagl, Franjo Schruiff, Barbara Leeb

ekspedit: mag. Zorka Kinda Berlaković

foto-slog: Hrvatsko štamparsko društvo, 7000 Željezno, Karall-ulica 23

vlasnik i nakladnik: Hrvatski akademski klub (HAK), Kroatischer Akademikerklub

adresa vlasnika medija i izdavača: A-1040 Wien, Schwindgasse 14/10, telefon 65 14 014

tisak: Wograndl-Druck, 7210 Matrštof/Mattersburg

nakladni poštanski ured: A-1040 Beč/Wien

manuskripti se šalju na adresu: A-7000 Željezno/Eisenstadt, Bahnstrasse 10/6

konac redakcije za broj 3/1989 je 10. august 1989.

čá
cemu?

mecan
33

450

48

no reproduction

MEDIUM

reproduction

proslalo

no reproduction

Kolih

137 36

450?

22

7

137 36

67

137

3

Već duglje vrijeme iz hobija se bavim prošlošću, običajima i narječjem svoga kraja, dakle općine Duge Rese i Karlovca. Šire gledano zanimaju me i Oraljski i Ogulinski kraj, vrlo slični po staroj našoj čakavici, pa sve dolje do ličkih čakavaca i Otočca. A upravo iz toga kraja potiče najveći broj Hrvata prebjeglih pred Turcima u susjedne zemlje. I upravo u tom kraju govor i toponimija najviše odgovaraju onima u Gradišću. Možda sam se baš i zato počeo baviti našim narječjem. Pored pojedinačnih napisa u lokalnim i zagrebačkim novinama i kontakata sa stručnjacima i institucijama, uspio sam, jer i pišem va dijalektu, objaviti nešto pjesama u splitskom časopisu „Mogućnosti“ 1984. god, a 1986. (br. 2) u „Čakavskoj riči“ objavio sam „Rječnik čakavskog narječja općine Duge Rese i Karlovca“, u kojem sam prikupio oko 2700 riječi. To je tek, zapravo, samo 1. dio, jer riječi se skupljaju i pronalaze i dalje i dalje, pa na tisak čekaju 2, 3. i 4. dio. Također na tisak čeka i dio mojih etnografskih zapisa (poslovice, zagonetke, brojalice, običaji, pjesme, priče, narodne igre, toponimija, nadimci, imena domaćih životinja, vjerovanja, itd.) te putopis „Po Bajskom kraju“ i nove pjesme, koje pišem na čakavskom narječju našeg kraja. U zadnje vrijeme posebice se bavim svojim prezimenom, o čemu također kanim napisati radnju. *Perušića ima u Gradišću pa ovom prilikom plediram na sve njih, da mi se jave, kako bih saznao što točnije o*

njihovom porijeklu i povezao s ostalima. (Prvi spomen Perušića je u spisku kninskog kaptola 1435. u župi Pset, a u Bilić-selu kraj današnjeg Bosanskog Petrovca.) U slici imam ideju romana upravo o turskim provalama i dijaspori u Gradišće, jer smatram našim dugom da se i taj dio naše povijesti i življa umjetnički obradi i posebna mi je želja da u vezi toga dobijemo i kakvo remek djelo književno ili koje druge vrste. I zbog toga bih morao stupiti u vezu s gradišćanskim institucijama, jer bih što preciznije morao znati o svim aspektima naseljavanja u Gradišće. Izravne veze s Gradišćem nekako nisu uspijevale. Na 2 — 3 moja pisma uopće nije bilo odgovora. Rado bih da se ovo pismo čuje i odjekne.

Marinko Perušić
Donja Švarča 74
47.000 Karlovac

Revolucija žere vlašću dicu?

(Neke primjedbe članku Ivana Hakovca „Za koga piše Glasnik, za koga pišu HN?“ u zadnjem broju ng-a)

Mnogim štiteljem bi se moglo činiti, da je Ivan Hakovac kot s mošnjicom kod maše išao brati aplauz kod one šakice ljudi, koj je jur dost ako ide protiv HN (vjerojatno i protiv urednika — ili u obrnutom redu). Svejedno ča se predbaciva HN — glavno da se! Ali uprav ta krug štiteljev „ng-a“ do sada nije štao „ng“, niti

„ng“ nije bio usmjeren na ta štiteljski krug. Pravoda znamo svi, da jur jedan jedini pretplatnik „ng-a“ vidljivo povisuje postotak štiteljev.

Ki je površno štao, za toga se posljednji broj „ng-a“ očividno obraća na krug štiteljev, ki do sada nikada nisu gutirali liniju HAK-a, a još manje „ng-a“. Ali do neke mjere se u tom slazem s urednicom „ng-a“, da i za nje (i u „ng-u“) moramo to pisati, ča rado čuju ili štu. Prez ikakove sumlje moramo Ivanu Hakovcu — sigurno jedan od najaktivnijih bivših funkcionarov HAK-a, koga i dandanas još čuda veže uz HAK, sadržajno i emotivno — biti zahvalni za njegove kritične napomene. Kažu, naime, da se kod nas mladjih Gradišćanskih Hrvatov događa isto ili slično kot širom Austrije, još i širom svita: javlja se desni klerikalizam, ki u svojem fundamentalizmu odbija sve druge pozicije od svojih. Intolerancija, iliberalizam i zatvaranje prema današnjemu času, prema promjenam uopće su karakteristike toga fundamentalizma. Da se takov fundamentalizam širi i med Gradišćanskimi Hrvatima, je prepoznao, pak dobro opisao i Ivan Hakovac. Tim da je hipotetski preuzeo poziciju tih fundamentalistov (u svakidanjem žargonu je nazivaju „fundi“) je točno provocirao te ljude, ki su to novo pogibelno gibanje i strujanje omalovažili i rekli: nije tako strašno kot se govori i piše.

One štitelje „ng-a“, ki nisu upametzeli to suptilno podbadanje, ko je na prvi mah tako jasna kritika na HN i njegovom uredniku, bi mogla zabrinuti nova linija poslid-

njega broja ng-a. Mogli bi dostati ta utisak, da „ng“ sada svoje jadne / otrovane strijelice strilja na svoje ljude, da se je jednostvano postavio van iz kruga HAK-a i sada strilja nutar na HAK i na te ljude, ki ga nosu. Površni štitelj bi u članku Ivana Hakovca mogao upametzeti kontra-produktivnost, misleći ovako: Dok se je prlje-koč striljalo iz progresivnoga i naprednoga nuglja, se sada strilja iz desne, za zidinami shranjene pozicije, se napada pred svim od strani vjerskoga neokonzervativizma i fundamentalizma.

Ivan Hakovac si je očividno iz zabrinutosti zabrao tako oštru pseudokritiku na HN i uredniku, da tim zbudja sve one napredne i borbene snage, ke su svoje koč učinili za HAK i za hrvatstvo i mislili, da je to dost, da će jur znknuti to njevo sime. Tim da je Ivan Hakovac u svojem članku provokantno ostavio utisak, da revolucija žere svoju vlašću dicu, da novi HAK kani progutati starjega, je — tako se barem ufam — opet probudio letargične i pasivne snage ne samo HAK-a, nego Gradišćanskih Hrvatov uopće. Oni su potribni ne samo kot kontrapunkt spomenutomu neokonzervativizmu i desnomu fundamentalizmu, nego i kot aktivisti u današnjem hrvatskom gibanju, u kom je dalekovidnost, velikodušnost, tolerancija i na sve strani otvoren horizont važniji nego ikada.

Ako se je Ivanu Hakovcu to ugodalo, onda će mu mimo mene biti zahvalan i Hrvatski akademski klub i najveći dio onih, ki aktivno djelaju na modernom i suvrimenom opstanku naše narodne grupe.

Petar Tyran

D R U Š T V E N E A K T I V N O S T I

Sanje za bolju budućnost HAK-a

Moje sanje, ke još svenek sanjam, bi mogao uvrstiti u dvi kategorije. Prva je, kako sam si i kako si još svenek predstavljam naše društvo, Hrvatski akademski klub. Sanjam o društvu, u kom su svi aktivni člani prijateljski povezani. Dobra društvena klima je naime jakost na van. To sada nikako ne znači, da se u odboru ili u širjem aktivnom krugu ne bi dobro razumili. Ali samo djelo — a toga imamo dost — ne veže. Ljudi su premalo motivirani. Posljedica toga je nažalost, da sve već ljudi manje djela. Tako mora onda malo ljudi djelati sve već. Zato sanjam o boljoj organizaciji u pogledu na djelo. To bi mogli dostignuti na temelju boljih privatnih odnosa.

Drugu kategoriju obuhvaćaju moje predodžbe u vezi sa situacijom naše narodne grupe. Pojedina društva se sada znatno bolje razumu. To kažu i naše skupne inicijative i naši skupni projekti u posljednjem času. Suradnja je dobra, ali izgleda da još nismo našli pravi stil pri djelu, jer naša situacija se nažalost još nije čuda preminila, premda je govora o nekoj renesansi. Naš jezik je postao *in*. Ali još dugo nima tu vridnost u austrijskom društvu, ka bi mu ustvari pripadala. Mislim pritom na odgojni i obrazovni sistem (čuvarnice, škole), na medije (radio, tele-

viziju, novine i knjige) i na ulogu našega jezika u javnosti (službeni jezik, dvojezični natpisi).

Do sada nam se još nije ugodalo, našim ljudem, Hrvatom demonstrirati vridnost jezika. U ovom pogledu moramo iskati nove, bolje pute, ar on, ki išće, najt će. A onda ćemo moći riješiti mnoge probleme. Iz toga rezultira, da moramo poboljšati moral pri djelu i proširiti krug aktivnih ljudi. Forsirati moramo društvene aktivnosti, ke smo zanemariвали tokom poslednjih ljet. Kad odnosi med gradišćanskohrvatskimi aktivisti i našimi kotrigi postanu prijateljski, srdačni i intenzivni, će to sigurno pozitivno uticati na angažman aktivistov. Tim ćemo biti jači i naše djelo će biti eficijntnije. Prijateljski odnosi ćedu privlačiti nove ljude, a i problem naraštaja bi tim mogli riješiti.

Grupa, ku nikako ne smimo zabiti, ku moramo jače uplesti u naše aktivnosti i djelo, to su bivši aktivisti našega društva, naši seniori. Velik dio njih je danas u poziciji i u stanju, da podupira naše društvo svojim stručnim znanjem, svojimi kontakti i vezami. U ovom kontekstu mi se pruža mogućnost, da se u ime HAK-a zahvalim svim, ki nam i sada pomažu na bilo kakov način.

Jandre Palatin,
predsjednik HAK-a

Verschwind' über 'n Loibl, du windisches Schwein

Geliebt — gehaßt, verehrt, verachtet, so könnte man die Situation der Slowenen in Kärnten kurz beschreiben. Dieses Verhältnis, Achtung : Verachtung, ist jedoch nicht ausgeglichen, denn schon seit jeher wird differenziert: die Deutsch-Kärntner sind gut, die Slowenen sind böse! Woraus besteht nun die Bosheit der Kärntner Slowenen? Immer wieder wird uns vorgehalten, daß sich die Slowenen am Tage der Kärntner Volksabstimmung (10. 10. 1920) als Verräter am Vaterland bewiesen — sie stimmten angeblich geschlossen für Jugoslawien — was jedoch aus der Luft gegriffen ist und nur teilweise stimmt. Es ist nicht von der Hand zu weisen, daß Slowenen damals zum „Mutterland“ wollten. Sie bekannten sich aber auch zu Österreich! Kein Wunder also, daß deutschnationale Gruppen noch heute in den Kärntner Slowenen „Titos Jugos!“ sehen. Der Höhepunkt der Slowenen-Hetzjagd zeigte sich während des II. Weltkrieges. 1942 begann die Aussiedlung slowenischer Familien in deutsche, nazistische Lager — nicht Konzentrationslager. Der Bescheid lautete: „Wegen volks- und staatsfeidlicher Bestrebungen!“ Meiner Meinung erübrigt sich hierfür ein jeder Kommentar. Selbst nach der Befreiung 1945, als die Familien in Güter- und Viehwaggons nach Hause transportiert wurden, war es ungewiß, ob sie in ihrer Heimat bleiben konnten oder nicht. Die engli-

sche Besatzungsmacht hinderte die Familien beim Verlassen der Waggons in Warmbad Villach/Beljak. Sie sollten nach Deutschland zurückgeschickt werden. Nur durch das vehemente Eingreifen des ebenfalls heimkehrenden Slowenen Dr. Joško Tischler (späterer Begründer

wohnten. Mein Vater erklärte diesen, daß wir die eigentlichen Besitzer dieses Hauses und Grundes seien. Zunächst abgewiesen, konnten sich nach vier Tagen mein Vater und diese Leute einigen — sie nahmen außer einem alten Kasten alles Mobiliar mit.“

des Bundesgymnasiums für Slowenen in Klagenfurt/Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu) konnte ein Rücktransport verhindert werden: Frauen und Kinder setzten sich auf die Schienen, um das Anrollen der Waggons zu verhindern. Dieser beinahe geglückte Abschub kam aufgrund von Interventionen ehemaliger Nazis zustande. Wieder zuhause, konnten die slowenischen Familien noch immer nicht in ihre (Geburts) Häuser ziehen, da diese von Kanaltalern (Heim ins Reich) besetzt waren. Mein Vater, damals 15, erinnert sich: „Wir konnten nicht in unser Haus ziehen, da fremde Leute darin

Doch damit war der Hetzjagd noch immer kein Ende gesetzt. Sämtliche slowenische Veranstaltungen nach Kriegsende wurden von ehemaligen Nazis sabotiert. Es kam sogar zu blutigen Ausschreitungen: 1946 wollten Slowenen im Klagenfurter Dom/Celovška stolnica eine heilige Messe für die Opfer des Naziregimes feiern. Der damalige Bischof gab jedoch seine Zustimmung nicht, worauf eine friedliche Prozession stattfand, die mit Wasserwerfern auseinandergetrieben wurde. Schüler des slowenischen Gymnasiums wurden auf dem Weg von und zur Schule bedroht und

tätlich angegriffen. Auseinandersetzungen im sogenannten Ortstafelsturm (zweisprachige Ortstafeln wurden niedergedrissen) endeten meist blutig. Fußballbegegnungen des Vereines Slovenski atletski klub/Slowenischer Athletikerklub wurden in den 70-ern zu politischen Manifestationen: „Scheiß Tschuschn!“, „Verschwind übern Loibl, du windisches Schwein!“, „Geht 's zum Tito!“, „Mir san jo in Estarreich, tuats taitsch redn!“ usw.

Nicht zuletzt begann sich diese Jagd nun auch auf die zweisprachige Schule auszuweiten. Das Pädagogenmodell stellt den jüngsten Angriff gegen die Slowenen dar. Kinder werden auf schändlichste Weise getrennt. Was in Südafrika leider an der Tagesordnung steht, Apartheid, ist in Kärnten stark im Kommen. Es tut einem schon sehr weh, wenn Politiker von einem friedlichen Zusammenleben predigen, jedoch versuchen, dieses schon im Kindesalter zu verhindern.

Ist das wirklich die einzige Demokratie, die Österreich seinen Minderheiten zu bieten hat? Ist es ein Verbrechen, eine andere Sprache zu sprechen, als diejenige, die allgemein gebräuchlich ist? Frage über Frage — keine Antwort.

Es obliegt eben uns Jungen dieses Verhältnis zu ändern. Einen Versuch ist es auf jeden Fall wert. Wichtig ist auch eine Einigkeit in einer Gruppe selbst, denn nur gemeinsam kann es möglich sein, die Gleichheit zu erlangen und nicht mehr Slowenen, Fremde in der Heimat zu sein, denn: zweisprachig ist besser/ biti dvojezičan je bolje!

„Černi“ Černut

Apartheid u naši čuvarnica

Hrvatske novine su nedavno pisale o konferenciji za štampu socijalističkih mandatarov i o njegovom predlogu za predvidjeni zakon o čuvarstvu. Socijalistička stranka tvrdi, da je nje predlog najbolji za opstanak i za integraciju hrvatske manjine u većinski narod. Ali čini mi se, da zvito kanu prodavati Hrvate za tojkave. Po socijalističkom predlogu da nije potribno dicu posebno najaviti za hrvatski jezik, su gizdavo izjavili Prior, Frasz i Ivančić. Pravoda, to gluši pozitivno. Kvaka, odnosno bezobraznost je to, da moraju starji, odgojiteljice i pretpostavni odredjenih općin zaključiti jur *pred tim*, koliko čedu se u čuvarnici pominati na hrvatskom jeziku. Ako moram prlje svoje dite posebno najaviti za hrvatski odgoj, je jasno, da je zatim ne tribam najaviti još jednoč. Očividno kanu socijalisti svojim postupanjem sadašnje katastrofalno dvojezično čuvarstvo legitimirati zakonom. I sada de facto zaključuje općinski tanač, je li će skratiti dicit pravo na dvojezičnost ili ne.

U dost-ki seli za kratkovidne asimilante neće biti potribno, odjaviti svoju dicu od hrvatskoga odgoja, ar čedu se pretpostavni općine ionako suprotstaviti dvojezičnomu odgoju, kako su to i do sada

djelali. Iluzija je, da čedu se odgojiteljice, ke vladaju kumaj ili uopće ne hrvatskim jezikom, zalagati za dvojezični odgoj. U seli, kade je danas intaktna dvojezična čuvarnica, će dojtiti do sistema „apartheida“, do toga razdvajanja dice, ko socijalisti bojse tako odbijaju. Ča će biti s dicom, ku su plitki starji odjavili od dvojezičnoga odgoja? Kanu li socijalisti postaviti stijene u razrede čuvarnice, kot u Koruškoj?

Ni predlog Socijalističke stranke, ni predlog Narodne stranke ne odgovaraju modernoj dvojezičnosti. Svejedno, je li starji zaključu, koliko uri u tajednu će biti odgoj dvojezičan (predlog SP-a), ili da zakon sam odredi broj uri (predlog VP-a), prava dvojezičnost znači dvojezičnost svaki dan, svaki tajedan i svako ljetu itd. Zato se mora svaki iskreni Hrvat boriti, a ako bude potribno još i oštrimi političkim akcijama. Zanimljivo je, da su najavili i črni i črljeni, da neće nikako popustiti u vezi s dvojezičnom čuvarnicom. Ako su ada svi tako za dvojezičnost, predlažem skupni predlog obadvih strankov, ki predvidja obavezni integrativni dvojezični odgoj u svi čuvarnica po svi naši seli, a i dvojezičnu čuvarnicu za hrvatsku dicu u Željeznom.

Franjo Schruiff

Hrvat u parlamentu

Otto Habsburg je pred dužim vremenom u intervjuu, koga je dao časopisu „Basta“, izrazio svoju u političkom pogledu vruću želju, i to da Austrija za volju Božju pristupi Europskoj zajednici. Rekao je ali još nešto, ča bi mu uz pristup zajednici bilo jako važno, a to je za nas Hrvate znamda interesantnije čuti. Habsburg potribuje, da se Austrija spomene svojih raznolikih narodnosti, i to konkretno po redosljedu: Hrvatov, Slovencev, Ugrov i Čehov. On veli, da bi bilo zvanaredno lipo, kad bi te narodnosti bile zastupane u saveznom savjetu, ar da upravo za to postoji spomenuti savjet. Čim narodne grupe same odiberu svojega zastupnika, nijedan vkanljivac ne more tvrditi, da on govori u ime tih narodnosti. Bilo bi fantastično za Austriju, ponositi se po cijeloj Europi sa svojim narodnosti. Neka bi u saveznom savjetu govorila svaka narodnost svojim materinskim jezikom.

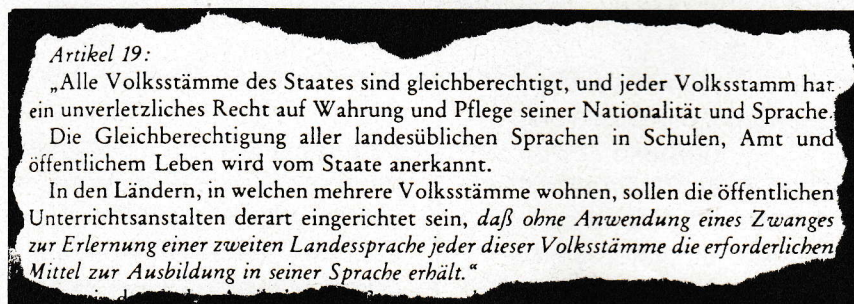
iz: „Basta“, broj 1, januar 1989.

Zakoni za očuvanje manjin u prispodobi

Ako kanimo dobro razumiti današnje zakone za manjine ili o nji, moramo poznati i prošlost tih zakonov odnosno njeve pret-hodnike i korijene. U slijedećem vam kanimo predstaviti one tri zakone, ki su bili mjerodavni za opstanak i razvitak manjin.

Član XIX
StGG.1867.
(vidi faksimil)

Monarhija je bila razdiljena u dva dijele, u zapadnoga (Cisleithania, to je bio austrijski dio) i

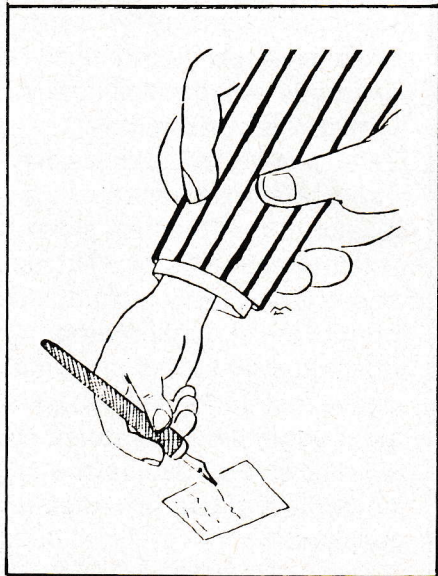

Prvi zakon je član XIX iz Osnovnoga zakona o opći pravi državljanov iz 1867. Ij.1, drugi su člani 62 i 68 Državnoga ugovora, St. Germain iz 1919. Ij., a treći je poznatiji član 7 Državnoga ugovora iz 1955.

U svi tri zakoni je manjinam (kolektiv) i pripadnikom manjin (individuum) puno zagarrantirano i obećano pravo. Ali papir je strpljiv kot bi se reklo analogno na nimškom jeziku, zato moramo znati, kako su te zakone ončas interpretirali i kako su je ispunili.

u istočnoga (Transleithania, to je bio ugarski dio). Zakon, ki je sadržavao čl. XIX (StGG) je ončas valjao samo za austrijsansku polovicu monarhije, a za ugarski dio, u kom su živili Gradišćanski Hrvati (GH), je valjalo samo ugarsko manjinsko pravo. Stoprv od 1921. Ij. valja čl. XIX i za nas GH.⁴

Još i danas je važno pravosudje, judikatura članu XIX, i to valjaju u prvom redu odluke vrhovnih sudov stare Austrije⁵ Iz povijesti je poznato, da su u Ugarskoj bile skoro sve manjine

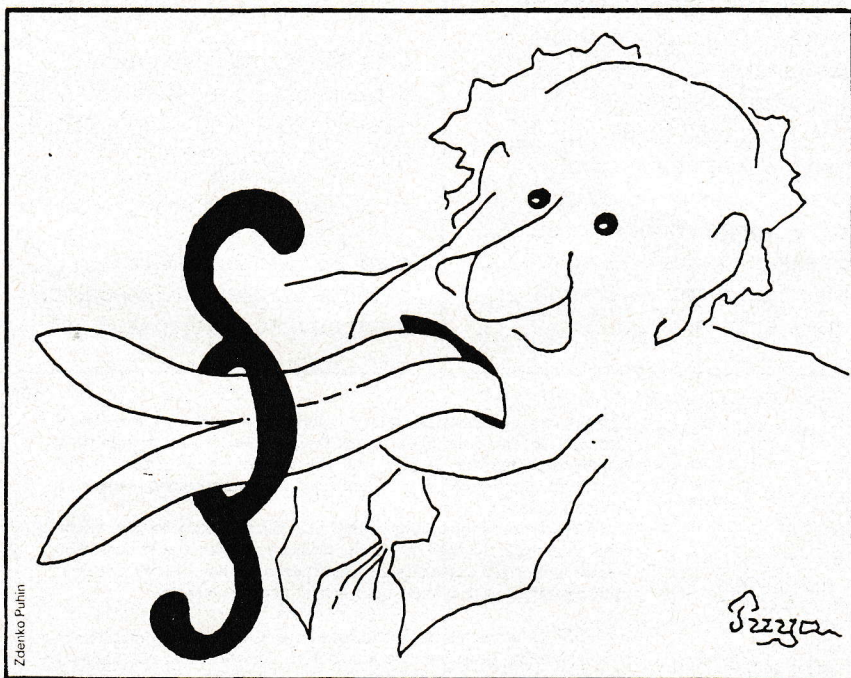

potlačene (zvana: Siebenbürger Sachsen i zvana talijanske manjine u Rijeki). Zatrli su manjine tim, da su im asimilirali inteligenciju, ka je pak asimilirala narod.

Osnovni zakon o opći pravi državljanov (StGG 1867) je po članu 149 (1) ustavnoga zakona (B-VG) dio sadašnjega Austrijskoga ustava. Neki pravnik mislu, da član XIX već nije na snazi, jer je zbog novijih, opširnih i konkretnijih zakonov zastaran. To se stručnim izrazom zove „materijalna derogacija“⁶. Ali mnogi drugi poznati ustavni juristi (Ermacora, Braunias, Pfei-

fer, Veiter) mislu, da član XIX još i danas valja. Dokazano je nadalje, da se je mirovna konferencija pri sastavljanju zakonov za obrambu manjin (čl. 62-68) naslanjala na član XIX.

Po judikaturi monarhije je „landesübliche Sprache“ bio jezik, ki bi se uz drugoga ili neke druge jezike govorio u zemlji, iako samo u upravnom kotaru. Upravni sud monarhije je mislio, da „landesüblich“ znači, da u upravnom kotaru živi određeni dio ljudi (minimum 3,5%, narodnopravna praksa 10%-20%, quantité considérable), ki govoru ta jezik.

¹ Staatsgrundgesetz über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger (StGG 1867), RGBl.

² Abschnitt V des III. Teiles des Staatsvertrages v. St. Germain 1919, StGBI. 303/ 1920

³ Staatsvertrag v. Wien, 1955, BGBl.

⁴ Priključenje Gradišća k Austriji, Burgenlandgesetz, BGBl. 85/1921

⁵ Odluke vrhovnih sudov iz monarhije su sve popisane i imaju svoja imena po autori: Sammlung Hye-Hugelmann i Sammlung Budwinski

⁶ Ludwig Adamovich st. misli, da već ne postoju „narodna plemena“, a ni „landesübliche Sprachen“. Isto veli i Ustavni sud u odluci 2459/1952.

⁷ „landesüblich“ = spengelüblich

⁸ RGBl. 62/1869 i novele

⁹ Reichsgericht (RG), Oberster Gerichtshof (OGH), Verwaltungsgesichtshof (VwGH)

Po članu XIX su „u zemlja obični jeziki“ istopravni, to znač, da su svi Austrijanci — bilo ki jezik govoru — ravnopravni⁷.

Svaki Austrijanac ima pravo hasnovati takov „landesüblich“ jezik pred javni uredi. U staroj Austriji su tu rečenicu interpretirali tako, da su manjine imale pravo na škole u vlašćem jeziku. Općine su bile obavezane stvoriti i održavati manjinske škole⁸.

Pravosudje vrhovnih sudov je pod „Amt“ razumilo sve javne državne, zemaljske i općinske institucije i urede, ki su imali „imperijum“, t.j. moć nešto zapovidati ili zabraniti, vlast.

Član valja samo za državljanke ki

su pripadniki „narodnih plemen“, danas bi rekli autohtonih narodnih grup, a ne za sve državljanke s bilo kim tuđim jezikom. Za vrime monarhije su i Nemci bili samo narodno pleme, dokle su danas narod, ki je nosilac države (član 8, B-VG).

Ustavni sud interpretira izraz „Volksstamm“ ovako: Grupa državljanov, ka živi bilo kade u državi (arg. „des Staates“) i se po porijeklu, kulturi i jeziku razlikuje od većinskoga naroda. Sjedišće more biti i samo jedna jedina općina. Ako su Slovenci i Hrvati bili priznati u monarhiji, onda to moraju biti i danas (kot narodno pleme), ar su danas samo brojčano slabiji, drugačije se nije preminilo ništa. Po mišljenju Theodora Veitera, stručnjaka za manjinsko pravo, su Slovenci, Ugri i Hrvati na svaki način pod obrambom člana XIX. Manjine imaju pravo na održanje i gajenje svojega nacionaliteta i jezika. Dokle održanje u ovom kontekstu znači defenzivno pravo protiv države, se pod gajenjem razumi ofenzivno pravo na sredstva za kulturne aktivite, škole, čuvarnice itd. Nacionalitet je već neg samo jezik, naime tradicija, navade, nastupanje, mentalitet, kultura i spodobno.

Po članu 8 ustavnoga zakona (B-VG) su Austrijanci prisiljeni naučiti se nimški jezik, jer on je državni jezik. Zemaljski jezici su ada: za Korušku nimški i slovenski, a za Gradišće nimški, hrvatski i mađarski. Dokle na peldu u Jennersdorfu ili u Rušti hrvatski znamda nije „običan jezik“, je Željezno sigurno dvojezičan varoš, to znači da je za Željezno hrvatski „običan jezik“¹⁰.

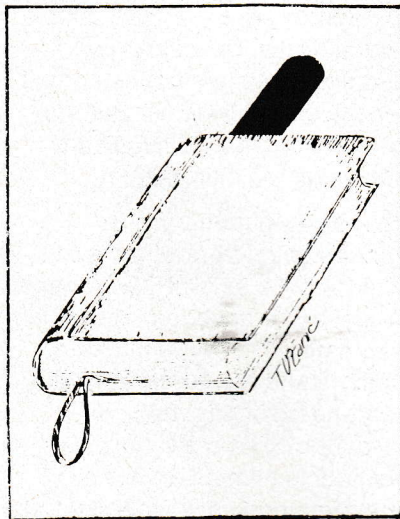
Obavezne dvojezične škole nisu protiv člana XIX, ali roditelji moru odjaviti svoje dite od drugoga jezika¹¹.

Država mora manjinam staviti na raspolaganje sredstva za nabrazbu. Rič „sollen“ u 3. stupcu se naime odnosi samo na inštaliranje javnih škol. Lgitimno je potribovati narodno pleme, to znači kolektiv, znatan broj ljudi (quantité considérable).

Prava u članu XIX su većim dijelom individualna prava, to se more izviditi iz naziva kataloga (zakona, StGG), u kom je odredba. Po staro-austrijskoj judikaturi je član XIX samoizvršiv (self-executing)¹². To znači za ostvarenje prav iz čl. XIX nisu potrebni nikakvi daljnji zakoni. Kot jur zgora napomenuto, je različnih mišljenj o valjanosti člana XIX, ali i austrijska vlada misli, da još valja.

člani 62 do 68 St. Germainskoga državnoga ugovora, 1919. ljeta (vidi faksimile)

Po prvom svitskom boju su se zastupnici europskih država sastali u Parizu i sklopili mirovne ugovore, u ki su definirali skupne cilje i medjusobne odnose. Svaka država ima unutar svojih granic ljudi, ki su državljani iste zemlje, ali ipak

pripadaju drugomu narodu, nacionalitetu, zato je u svi ti međudržavni mirovni ugovori i govora o nacionalni manjina. U austrijskom ugovoru je to određeno u odlomku V u II. dijelu u člani 62 do 68 pod naslovom „Obramba manjin“ (Schutz der Minderheiten). U internacionalni odnosi su samo engleski i francuski teksti autentični, mjerodavni, za Austriju ali nimški tekst valja¹⁴.

Zvečega se ponavlja to, ča je zagarantirano jur u „Osnovnom zakonu“ (StGG), ali ne samo u članu XIX, nego i u drugi odredba. Nijedna odredba ne predvidja obrambu kot takovu (kolektiv). Pod obrambom zakona su državljani, ki pripadaju manjini po rasi, vjeri ili jeziku. Objekt obrambe su pojedinci, premda „manjinam pripadaju određena sredstva“.

član 63: se odnosi na sve stanovnike Austrije, i na strance, ki ovde živu, a ne samo na državljane.

član 64 i 65: se bavu pitanji državljanstva, ka danas već nisu aktualna (64) ili su točnije i bolje riješena u novi zakoni.

člani 66 i 67: sadržavaju odredbe za obrambu pojedincev u pogledu na građanska i poli-

Staatsvertrag von Saint-Germain-en-Laye vom 10. September 1919

ABSCHNITT V. *Schutz der Minderheiten.*

Artikel 62. Österreich verpflichtet sich, daß die im gegenwärtigen Abschnitt enthaltenen Bestimmungen als Grundgesetze anerkannt werden, daß kein Gesetz, keine Verordnung und keine amtliche Handlung mit diesen Bestimmungen im Widerspruch oder Gegensatz stehe und daß kein Gesetz, keine Verordnung und keine amtliche Handlung mehr gelte als jene.

Artikel 63. Österreich verpflichtet sich, allen Einwohnern Österreichs ohne Unterschied der Geburt, Staatsangehörigkeit, Sprache, Rasse oder Religion vollen und ganzen Schutz von Leben und Freiheit zu gewähren. Alle Einwohner Österreichs haben das Recht, öffentlich oder privat jede Art Glauben, Religion oder Bekenntnis frei zu üben, sofern deren Übung nicht mit der öffentlichen Ordnung oder mit den guten Sitten unvereinbar ist.

Artikel 64. Österreich erkennt von Rechts wegen und ohne irgendeine Förmlichkeit als österreichische Staatsangehörige alle Personen an, die zur Zeit des Inkrafttretens des gegenwärtigen Vertrages das Heimatrecht (pertinenza) auf dem österreichischen Staatsgebiete besitzen und nicht Angehörige eines anderen Staates sind.

Artikel 65. Die österreichische Staatsangehörigkeit wird von Rechts wegen durch die bloße Tatsache der Geburt auf österreichischem Staatsgebiet von jeder Person erworben, die nicht vermöge ihrer Geburt eine andere Staatsangehörigkeit geltend machen kann.

Artikel 66. Alle österreichischen Staatsangehörigen ohne Unterschied der Rasse, der Sprache oder Religion sind vor dem Gesetze gleich und genießen dieselben bürgerlichen und politischen Rechte. Unterschiede in Religion, Glauben oder Bekenntnis sollen keinem österreichischen Staatsangehörigen beim Genuß der bürgerlichen und politischen Rechte nachteilig sein, wie namentlich bei Zulassung zu öffentlichen Stellungen, Ämtern und Würden oder bei den verschiedenen Berufs- und Erwerbstätigkeiten.

Keinem österreichischen Staatsangehörigen werden im freien Gebrauch irgend einer Sprache im Privat- oder Geschäftsverkehr, in Angelegenheiten der Religion, der Presse oder irgend einer Art von Veröffentlichungen oder in öffentlichen Versammlungen, Beschränkungen auferlegt.

Unbeschadet der Einführung einer Staatssprache durch die österreichische Regierung werden nicht deutschsprechenden österreichischen Staatsangehörigen angemessene Erleichterungen beim Gebrauche ihrer Sprache vor Gericht in Wort oder Schrift geboten werden.

Artikel 67. Österreichische Staatsangehörige, die einer Minderheit nach Rasse, Religion oder Sprache angehören, genießen dieselbe Behandlung und dieselben Garantien, rechtlich und faktisch, wie die anderen österreichischen Staatsangehörigen; insbesondere haben sie dasselbe Recht, auf ihre eigenen Kosten Wohltätigkeits-, religiöse oder soziale Einrichtungen, Schulen und andere Erziehungsanstalten zu errichten, zu verwalten und zu beaufsichtigen mit der Berechtigung, in denselben ihre eigene Sprache nach Belieben zu gebrauchen und ihre Religion frei zu üben.

Artikel 68. Was das öffentliche Unterrichtswesen anlangt, wird die österreichische Regierung in den Städten und Bezirken, wo eine verhältnismäßig beträchtliche Zahl anderssprachiger als deutscher österreichischer Staatsangehöriger wohnt, angemessene Erleichterungen gewähren, um sicherzustellen, daß in den Volksschulen den Kindern dieser österreichischen Staatsangehörigen der Unterricht in ihrer eigenen Sprache erteilt werde. Diese Bestimmung wird die österreichische Regierung nicht hindern, den Unterricht der deutschen Sprache in den besagten Schulen zu einem Pflichtgegenstand zu machen.

In Städten und Bezirken, wo eine verhältnismäßig beträchtliche Anzahl österreichischer Staatsangehöriger wohnt, die einer Minderheit nach Rasse, Religion oder Sprache angehören, wird diesen Minderheiten von allen Beträgen, die etwa für Erziehung, Religions- oder Wohltätigkeitszwecke aus öffentlichen Mitteln in Staats-, Gemeinde- oder anderen Budgets ausgeworfen werden, ein angemessener Teil zu Nutzen und Verwendung gesichert.

Artikel 69. Österreich stimmt zu, daß, soweit die Bestimmungen der vorstehenden Artikel des gegenwärtigen Abschnittes Personen berühren, die nach Rasse, Religion oder Sprache Minderheiten angehören, diese Bestimmungen Verpflichtungen von internationalem Interesse darstellen und unter die Garantie des Völkerbundes gestellt werden.

tička prava, na hasnovanje jezika u privatnom i službenom prometu, olakšanja pred sudom i pravo na vlašće institucije. U članu 67 je malo govora o manjini kot takovoj, ali napomenuta društva, institucije i škole služu i kolektivu a ne samo pojedincem. član 66, 2. stupac: pristup k svim javnim pozicijam je jur u članu XIX normiran, nadalje i u člani 3 i 6 StGG15, 3. stupac: valja za sve austrijske pripadnike jezičnih manjin, ne samo tkz. autohtone grupe (na pr. valja i za Židove i Cigane), govori o pravu na štampu i spravišća na vlašćem jeziku.

4. stupac: olakšanja pred sudom samo za austrijske državljane i to svagir, u cijeloj državi, valja isto za sve manjine ne samo za autohtone, samo nije rečeno na čije stroške (na pr. ako je potriban prevodilac). Član XIX ide dalje („Gleichberechtigung in Amt u. öffentlichem Leben“), ovde se odnosi na ljude, ki neznaju nimški, a takovih u današnji manijina već nije (i u ovom pogledu su član XIX i član 7 bolji).

član 68: govori o „verhältnismäßig beträchtliche Anzahl“, a izraz

¹⁰ Spodobno i: Th. Veiter, Das Recht der Volksgruppen und Minderheiten in Österreich, str. 499

¹¹ Odluka RG, Slg 444/1888

¹² Odluke RG, Slg. 42/1873 i 343/1885, odluka VwGH 7806/1894 isto i OHG

¹³ Kad su se Ujedinjeni narodi (UNO) i Europski savjet upitali kod Austrije o valjanosti člana XIX, su dostali pozitivan odgovor, Slg. 3314/1958

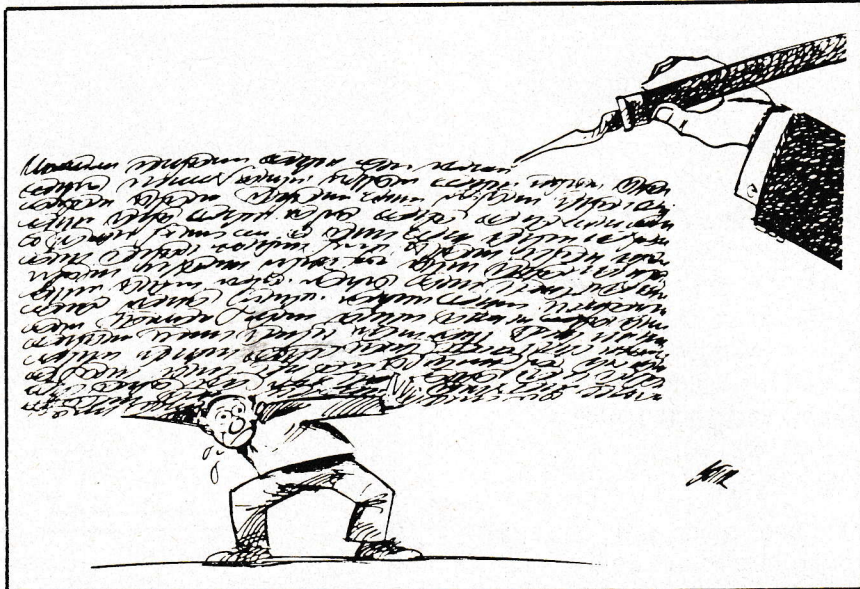
¹⁴ publiciran u: StGBI., Slg. 60/1920

¹⁵ član 3 StGG: „Ämterzugänglichkeit“, član 6 StGG: „Erwerbs- und Berufsfreiheit“

¹⁶ Primjer: Austrija ima oko 7 milijoni stanovnikov, ako zamemo od toga 35.000 Hrvatov samo u Gradišću, je to pol procenta, u Gradišću s oko 280.000 stanovnikov je to 12,5%.

¹⁷ Th. Veiter, Das Recht der Volksgruppen u. Minderheiten in Österreich, str. 499

¹⁸ Karl Braunais, Minderheitenschutz und Schulwesen, ÖZöfFR, V, str. 430

je iz internacionalnoga manjinskoga prava (quantité considérable), stvara preduvjet za subjektivno-ravnopravnu obrambu manjine i određena prava pojedinca. Ča znači „quantité considérable“ točno u broji ili procenti, o tom su jur diskutirali u savezu narodov. Svenek su ali države za sebe odredile, koliko je „znatan broj“ (quantité considérable) u procenti. Zvečega se je broj kretao oko 20% (Čehoslovačka, Madjarska). Po mirovnom ugovoru ali u nijednoj zemlji, zvana u Finskoj, nisu načinili izvedbene zakone. Tako je diskusija oko značenja „quantité considérable“ ostala med pravniko-teoretičari. Vrhovni sudi stare Austrije su ali i kod nižih udijelov dopuščali određena prava, pred svim i jezik kot u „zemlji običan jezik“ (landesüblich), dost puti je manjinsko stanovništvo u upravnoj jedinici bilo manje nego 5%. U Finskoj su zakonski odredili, da je 10% dost za naziv „dvojezična krajina“, a kašnje se je reklo da je jur i samo 7% dovoljno. Općenito se more reći, da su po II. Svitskom boju napustili 20%-klausulu i se približili znatno nižim brojem, ki su pak valjali za općine, kotare i zemlje, ar postotki cijele države bi bili protivmanjinski¹⁶. Za danas se more reći, da će 10% biti dost za manjinska prava, ka su odvisna od „znatnoga broja“. Po Weiteru¹⁷ se je ali pitanje o procenti riješilo

Državnim ugovorom iz 1955, jer u članu 7 nije nikakovoga govora o bilo kakovi broji ili procenti, i to namjerno. Govori se samo o upravni kotari sa slovenskim, hrvatskim ili mišanim stanovničtvom.

„Städte und Bezirke“: Član 68 govori o varoši i kotari, u ki mora živiti određen broj pripadnikov manjine, da bi imali pravo na dodiljenje javnih sredstav i da bi im država mogla sagraditi vlašće škole. Od 1955. valja dikcija člana 7. Braunais¹⁸ misli da s kotari (districts) nisu mišljeni upravni i sudski kotari, nego prirodne jedinice, u ki se je naselila manjina.

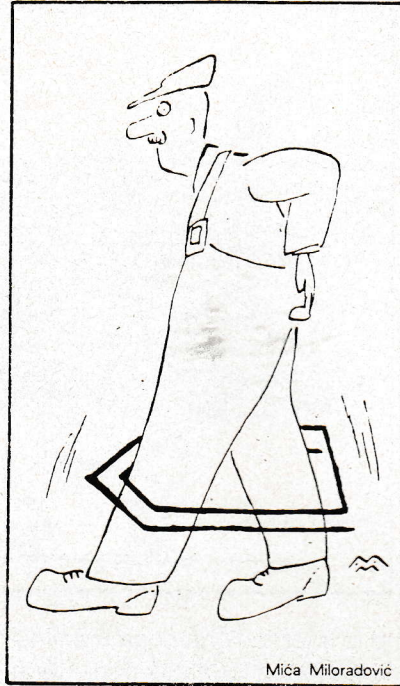
„Angemessene Erleichterungen“: U vezi s jezikom je ov izraz samo prazna fraza, dokle ne postoju konkretniji izvedbeni zakoni ili odredbe.

„Angemessener Teil zu Nutzen und Verwendung“: Sve manjine, ne samo narodne grupe, imaju pravo na materijalnu potporu, ako su austrijski državljani. Sredstva moraju po duhu zakona služiti obdržavanju i gajenju kulture i jezika, a nikako ne djelovanju protiv manjine. Tako ada na priliku organizacije, ke podupiraju asimilaciju ne smu dostati sredstva iz budžeta. Sredstva se moraju dodiliti manjinam, ada kolektivom, grupam i grupacijam, ke reprezentiraju manjinu. Član 68 je tkzv. „lex imperfecta“, ada nije potpun. Pokidob da nije definirano, ča

znači „ein angemessener Teil“, je nemoguće potribovati bilo kakova pinezna ili drugačija sredstva (na pr. tužbom). Potribovanja za obećanimi sredstvi se ne moru odbiti rješenjem (Bescheid), tako da ni ne postoju mogućnosti pravnih korakov (na pr. tužbov do Ustavnoga suda).

Član 7 Državnoga ugovora, 1955. ljeta (vidi faksimile)

Istotako kot jur po prvom, su i po drugom svitskom boju sklopili različne medjunarodne ugovore. Zvećega su u ti ugovori države, ke su dobile boj, oktroirale gubiteljem svoju volju. Tako se za član 7 moramo zahvaliti Sovjetskomu savezu i Jugoslaviji, ki su bili dobitniki i ki su se zalagali za slavske manjine u Austriji. Ako su drugi zakoni za manjine relativno nepoznati, da ne velim pozabljeni, onda je član 7 u centru suvrime diskusije oko manjinskih prav. Skoro sva potribovanja Gradišćanskih Hrvatov temelju na ovom zakonu. Član 7 brani samo dvi jezične manjine u Austriji, i to Slovence u Koruškoj i Hrvate u Gradišću. Iz predgovorov moremo izviditi, da se je u prvom redu Jugoslavija borila za član 7, ar je po II. Svitskom boju zgubila dijele današnje Koruške i zbog toga je željila pravnu garanciju za daljnji opstanak slovenske manjine u Koruškoj i druge južnoslavske manjine u Austriji, Gradišćanskih Hrvatov.

Po ustavnom zakonu iz 1964. imaju stupci 2, 3 i 4 ustavni rang¹⁹. Namjesto 1. stupca imaju sve manjine u Austriji, ne samo Slovenci i Hrvati, obrambu po članu 66, ki još valja. Ustavno pravo na štampu i spravišća u vlašćem jeziku imaju svi austrijski državljani po članu 12 i 13 StGG, tako da su sva prava iz 1. stupca zagantirana i na ustavnoj razini.

Neposredna primjenljivost

Član 7 državnoga ugovora je jako općenito formuliran i zbog toga savezna vlada stalno tvrdi, da se prava iz člana 7 ne moru direktno ispuniti. Ali stoprv

pred dvimi ljeti (18. dec. 1987) je Ustavni sud odlučio, da je prva rečenica 3. stupca člana 7 samoizvršiva. Da ada pravo na hrvatski službeni jezik u Gradišću potiče iz samoga člana 7 i da nije potriban nikakov posebni zakon.

Prva rečenica 3. stupca je samoizvršiva (self-executing). Stupci 2 i 4 se po mišljenju Veitera samo dodatnim izvedbenim zakonom konkretno moru ostvariti²⁰.

Teritorijalna valjanost

Član 7 državnoga ugovora valja za cijelo Gradišće. Neka prava su ograničena samo na sudske i upravne kotare (političke kotare, ali i manje jedinice, na pr. općine). Ta prava ada valjaju samo za sve političke kotare zvana kotara Jennersdorf, jer onde već ne živu Hrvati. I varoš Željezno mora imati status kotara s mišanim stanovničtvom. To znači, da i Željezanci moraju imati mogućnost, da jur u prvoj instanci²¹ ishasnuju svoje pravo na hrvatski službeni jezik. Nijedan ne dvoji u to, da u Željeznom već desetljeća živi velik broj Gradišćanskih Hrvatov, kim je uskraćeno pravo na službeni jezik. Dosad se hrvatska društva još nisu mogla probiti kod savezne vlade. Vladin argumenat je, da se u Željeznom ne da ostvariti službeni jezik zbog situacije u Koruškoj, jer „onda bi i

Staatsvertrag betreffend die Wiederherstellung eines unabhängigen und demokratischen Österreich vom 15. Mai 1955

Artikel 7. Rechte der slowenischen und kroatischen Minderheiten.

1. Österreichische Staatsangehörige der slowenischen und kroatischen Minderheiten in Kärnten, Burgenland und Steiermark genießen dieselben Rechte auf Grund gleicher Bedingungen wie alle anderen österreichischen Staatsangehörigen einschließlich des Rechtes auf ihre eigenen Organisationen, Versammlungen und Presse in ihrer eigenen Sprache.

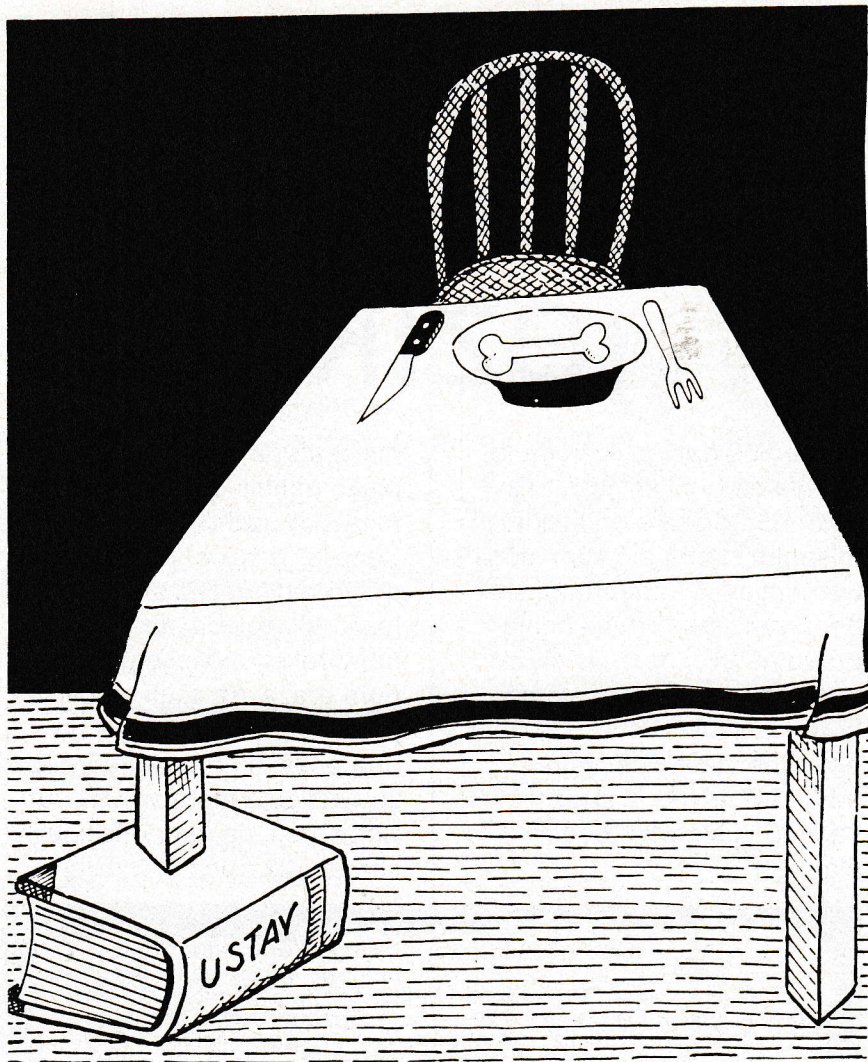
2. Sie haben Anspruch auf Elementarunterricht in slowenischer oder kroatischer Sprache und auf eine verhältnismäßige Anzahl eigener Mittelschulen; in diesem Zusammenhang werden Schullehrpläne über-

prüft und eine Abteilung der Schulaufsichtsbehörde wird für slowenische und kroatische Schulen errichtet werden.

3. In den Verwaltungs- und Gerichtsbezirken Kärntens, des Burgenlandes und der Steiermark mit slowenischer, kroatischer oder gemischter Bevölkerung wird die slowenische oder kroatische Sprache zusätzlich zum Deutschen als Amtssprache zugelassen. In solchen Bezirken werden die Bezeichnungen und Aufschriften topographischer Natur sowohl in slowenischer oder kroatischer Sprache wie in Deutsch verfaßt.

4. Österreichische Staatsangehörige der slowenischen und kroatischen Minderheiten in Kärnten, Burgenland und Steiermark nehmen an den kulturellen, Verwaltungs- und Gerichtseinrichtungen in diesen Gebieten auf Grund gleicher Bedingungen wie andere österreichische Staatsangehörige teil.

5. Die Tätigkeit von Organisationen, die darauf abzielen, der kroatischen oder slowenischen Bevölkerung ihre Eigenschaft und ihre Rechte als Minderheit zu nehmen, ist zu verbieten.

Slovenci za Celovac potribovali slovenski službeni jezik, a to je politički nemoguće²². Kotari s hrvatskim i mišanim stanovništvom po članu 7 su sve pokrajine, u ki je za vrime potpisivanja Državnog ugovora živio znatan broj (quantité considérable) Hrvatov. Iz toga proizlazi, da moraju valjati rezultati bro-

¹⁹ BGBl. 59/1964

²⁰ kot 17, str. 537

²¹ u austrijskom upravnom sistemu postoju četire instance: 1. načelnik, 2. općinski tanač, 3. kotarsko poglavarstvo, 4. zemaljska vlada

²² Interesantno je, da se sada najednoč argumentira i paralelami, iako se dosada nije gledalo na skupne probleme. Tako su Slovenci dostali gimnaziju, seoske tablice i službeni jezik jur 1976. ljeta. Gradišćanski Hrvati na to čekaju jur 34 ljeta, a sada vlada argumentira paralelami.

²³ negativno: OHG 1956, 3 Ob 575/56 i 1959, 8 NdS 85/59-5, pozitivno OLG Graz, 2 R 200/59 i Ustavni sud: 18. 12. 1987.

jidbe iz 1951. ljeta. Kot znatan broj mora valjati postotak od 10%.

Pojedini stupci

1) Općenite konstatacije: Prava iz 1. stupca su svim austrijskim državljanom zagaranirana u starji zakoni (vidi uvod članu 7). 2) Ov stupac obavezuje Savez i Zemlju, da utemelju škole za manjine, i to škole s hrvatskim nastavnim jezikom, to valja i za sridnje škole. Hrvati imaju ada pravo na javne hrvatske škole, privatne škole moru isto tako imati hrvatski nastavni jezik. „Verhältnismäßig“ se odnosi na mogući broj školarov, a ne na većinu narodne grupe. Slovenska gimnazija u Celovcu ima ljetos (88/89) 435 školarov, a dosad 1000 maturantov. Hrvatov je otprilike trikrat toliko kot Slovencev, ada bi Hrvati mogli imati tri hrvatske gimnazije. Ako

zamemo u obzir, da velik dio Hrvatov u nacionalnom pogledu nije tako svistan kot većina Slovencev, bi morebit bile i samo dvi gimnazije dost. Uza to su ali moguće i sve druge varijante sridnje škole, ke su predložila naša hrvatska društva. Pravo na elementarnu naobrazbu (čuvarnice, osnovne škole) na hrvatskom jeziku imaju Gradišćanski Hrvati prez obzira na bilo kakove statistike, jer samo kad je govora o sridnji škola se spominja rič „verhältnismäßig“. Posebno odiljenje školskoga nadzorništva kot je predvidjeno u članu 7, dosad još ne postoji. Za hrvatsko školstvo imaju Gradišćanski Hrvati stručnoga inšpektora za osnovne i glavne škole s hrvatskim obaveznim predmetom. On je nadležan za cijelo Gradišće i ima status kotarskoga nadzornika. Za sridnje škole postoji jedan jedini nadzornik, ki je ali nadležan za sve slavske jezike u sridnji škola u Gradišću, Beču, Dolnjoj Austriji i Štajerskoj. Kako dobro jedan jedini človik inšpicira tolike škole u četiri savezni zemlja, to ovde ne moremo niti ne kanimo ocijeniti. Na nijedan način to nije odiljenje u smislu člana 7.

3) Sa situacijom službenoga jezika smo se jur bavili. Je li je prva rečenica samoizvršiva, o tom se viši sudi dosad nisu složili²³.

Druga rečenica nije samoizvršiva (po Veiteru), to zanči, potribni su izvedbeni zakoni ili odredbe. Za koruške Slovence su jur 1977. lj. izašle dvi odredbe u vezi s topografskim natpisi. U prvoj odredbi (BGBl 308/1977) su odredjene pokrajine, za ke valja 2. rečenica 3. stupca, a u drugoj su odredili slovenska imena za sela tih pokrajina (BGBl 396/1977). Vlada je po zakoni o narodni grupa (BGBl 396/1976) orijentirana protiv Ustava, ki u §§ 2 (1) i 12 definira jezično mišane krajine. Iako u članu 7 nije govora o nikakovi broji ili postotki, je po citiranom zakonu potribno 25% slovenskoga ili hrvatskoga stanovništva, da bi općina valjala kot dvojezična.

Nepoštvivanje službenoga jezika

Tako je kod ovoga rješenja izostalo nekoliko velikih sel, ka imaju čuda, ali ipak manje od 25% slovenskoga stanovništva. To se more dogoditi i kod nas u Gradišću. Samo naša „dobra hrvatska sela“ bi dostala javni hrvatski naziv i dvojezičnu tablicu. Ona slaba sela, ka propadaju, se ne bi zela u obzir. Druga rečenica obuhvaća natpise i nazive javnih zgradov (np. općinski stan, kotarsko poglavarstvo).

4) Ov stupac je samo programatičan i se mora interno ostvariti upravnimi odredbami. Direktno subjektivno pravo za pojedince ili za manjinu kot takovu ne postoji. Ali odredba ukazuje na ravnopravnost manjin u spomenuti područji.

5) Za vlast postoju dvi mogućnosti preprčiti djelovanje protivmanjinskih organizacijov:

1. da ne dopusti utemeljenje društva, ako se jur iz predviđenih štatutov moru izviditi protivmanjinski cilji.

2. da prepovi postojeće organizacije, ke djelaju protiv manjine i za asimilaciju. Najpoznatiji primjer je „Koroška domobranska služba“ (Kärntner Heimatdienst). Kod nas u Gradišću je Prezidij do pred kratkim isto imao protivmanjinske tendencije²⁴. Na sriću je novim predsjednik zakoraćao drugim putem.

Na koncu moremo rezimirati, da imamo tri dosta dobre zakone, ki su još svi na snagi. Nažalost u Austriji klima za manjine ne odgovara potpuno, ar nadležne vlasti nimaju volju ispuniti zakone. Jur na početku smo ustanovili da je slovo na papiru mrtvo, a dosad smo i mi Gradišćanski Hrvati bili mrtvi, preletar-gični. Ako ne kanimo, da ti tri zakoni ostanu na papiru, ćemo se morati zasukati.

Jandre Palatin

²⁴ Bivši predsjednik se je u štiteljskom pismu u „Der Standard“ gizdio tim, da njegova dica i unuki već ne govore hrvatski. „Der Standard“, 24. 4. 1989, „Minderheitenproblem“

Skoro 500 dani je jur minulo, otkada se hrvatski jezik u svi kotari Gradišća s hrvatskim ili mišanim stanovništvom more upotribljavati kot dodatni službeni jezik. Iako Hrvati imaju pravo na svoj hrvatski službeni jezik, se moraju stalno boriti za svoje pravo. Kako pojedine vlasti poštvaju odluku Ustavnoga suda, kanimo ilustrirati u ovom članku.

nije išao na raport, nego je pisao policiji u Željeznom hrvatsko pismo. Nadležnim „tecom“ je razložio, da ima pravo na hrvatski službeni jezik. Ali izgleda, da je Saveznoj direkciji policije u Željeznom draže, da cijeli slučaj ide pred Ustavni sud, nego da ona pošalje hrvatsku odredbu za kaštigu. Odgovorili su Juri Schwarzu, da je hrvatski jezik samo u 22 općina službeni

Die Bundespolizeidirektion Eisenstadt zählt nicht zu jenen Behörden und Dienststellen, bei denen laut Beschluß der Bundesregierung vom 4.1.1988 das Kroatische als zusätzliche Amtssprache Verwendung finden darf. Es wird auf die Bestimmung des § 13 Abs. 2 des Volksgruppengesetzes, BGBl.Nr. 396/76, hingewiesen, wonach sich der Einzelne der Sprache einer Volksgruppe nur bei jenen Behörden und Dienststellen bedienen darf, bei denen diese Sprache als Amtssprache zugelassen ist.

Slučaj Željezo

Policija je pismeno „pozvala“ Juru Schwarza¹ da plati kaštigu od 500 šilingov, ar s njegovimi koli nešto nije bilo u redu. Schwarz je tu „pozivnicu“ poslao najzad i potribovao, neka ga „pozovu“ na hrvatskom jeziku, ako ga jur pozivaju. No jezik policije je nastao odmah grubniji. U drugom pismu Schwarzu nisu poslali hrvatsku „pozivnicu“, nego su ga po nimšku citirali na raport. Odredili su mu vrime i mjesto, kada i kamo mora dojt na preslušavanje. Policija se je Schwarzu odmah i zagrozila: Ako ne dojdeš, moraš platiti kaštigu od 1000,- šilingov. Schwarz

jezik, ke je odredio savez, ada ne u Željeznom. Ali Schwarz zna, ča stoji u članu 7 Državnoga ugovora i u drugi zakoni, i zato je išao u drugu instancu.

Svisna manipulacija?!

Do dana današnjega nije izašla još nijedna zakonska odredba, ka bi ograničila upotribljavanje hrvatskoga službenoga jezika na samo 22 općine u Gradišću. Ipak broj „22“ stalno citiraju sve različne vlasti, a nažalost su jur i

¹ Redakcija je namjerno minjala ime

Hrvatske novine išle „manipulantom“ na lepak. Dokle austrijska savezna vlada zakonskom odredbom ništa drugoga ne odluči, je hrvatski jezik dodatni službeni jezik, i to u svi sudski i upravni kotari Gradišća s hrvatskim ili mišanim stanovništvom. (I slobodni varoš Željezno je upravni kotar.) To je i konzegvencija odluke Ustavnoga suda iz 1987. ljeta. Konkretno to znači, da Hrvat i u nimškom selu, na peldu u Cokoli,

Interna odluka nije zakon

Pilištrofu ili Bulavi more potribovati hrvatski službeni jezik. Na odluku Ustavnoga suda je reagirao i Savjet ministrov. On je imenovao 22 općine, u ki je hrvatski jezik doslobodjen kot službeni jezik. Ovo rješenje je preuzela i Gradišćanska zemaljska vlada. Ali odluka Savjeta ministrov je istotako kot i odluka zemaljske vlade samo interna odluka. Ona nije u rang u zakonske odredbe. Ta interna odluka ne stoji ni u saveznom zakonskom listu, ni u zemaljskom službenom listu.

Ta odluka zapravo služi samo za to, da se Hrvatom oteži put do prava, ko je zagarantirano u članu 7 Državnoga ugovora.

Slučaj Gornja Pulja

Kati Golumba¹ je umro muž. Ta svisini Hrvat je napisao svoj teštamenat po hrvatsku. Pri raspravi za ostavščinu na Kotarskom sudu Gornja Pulja su potribovali od Kate Golumba, da mora platiti odredjenu svotu za prijevod teštamenta. Žena se je počela čuditi: „Kako to, Ustavni sud je potvrdio, da je hrvatski jezik službeni jezik?“ Zastupnik Kotarskoga suda Gornja Pulja je veljek naglasio, da to rješenje valja samo za 22 općine, ali ne za Gornju Pulju.

Slučaj „financijski ured“

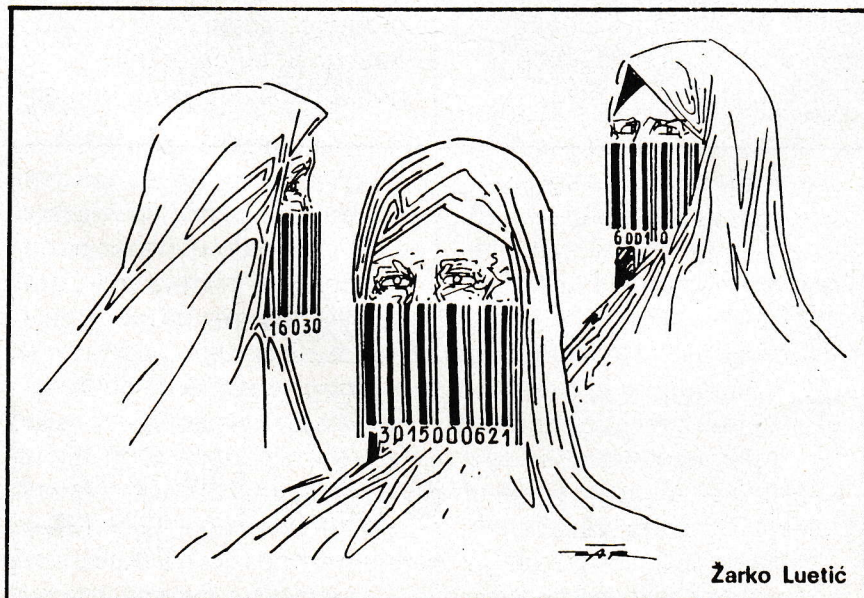
Stipe Perčević je u januaru nazvao kod željezanskoga

financijskoga ureda i je potribovao hrvatski formular za izjavu o porezu za dohodak (Einkommenssteuererklärung). Kad su ga telefonski popeti put povezali s nadležnim, mu je ta rekao, da ipak nije nadležan, nego da Perčević to mora potribovati u Beču kod financijske zemaljske direkcije za Beč, Dolnju Austriju i Gradišće. Premda je Perčević bio osvidočen, da to zapravo nije njegova zadaća, je nazvao u Beču i je potribovao formular na gradišćanskohrvatskom jeziku. To je bilo početkom februara.

Izjava o porezu za dohodak se mora poslati financijskomu uredu do najkašnje 31.marca svakoga ljeta. Pokidob da Perčević do konca marca iz Beča nije dostao hrvatski prijevod, se je upitao u željezanskom uredu. Onde su mu svitovali, da pismeno potribojuje produženje roka, da bi mogao predati svoju izjavu. I to je Perčević djelao, premda je opet dvojio, da je to njegova zadaća.

Koncem aprila je pak stigao prijevod, ali ne na gradišćanskohrvatskom, nego na standardnom jeziku. No, za to ništ, Perčević je to akceptirao, ispunio formular s naslovom „izjava o porezu za dohodak“ i se spravio u financijski ured. Nadležni činovnik, koga su bili iskati, je primio hrvatsku izjavu o porezu, pitajuči zač Perčević nije ispunio i nimški formular, ured da mu je poslao i hrvatski i nimški formular . . .

Nije bilo preteško objasniti činovniku, zač Perčević to nije djelao, ar ponekad i činovniki razumu logične argumente. Sve je bilo u redu, dokle činovnik nije zapitao, zač Perčević nije ispunio drugi formular (on, ki plaća porez za dohodak, mora ispuniti još i formular o

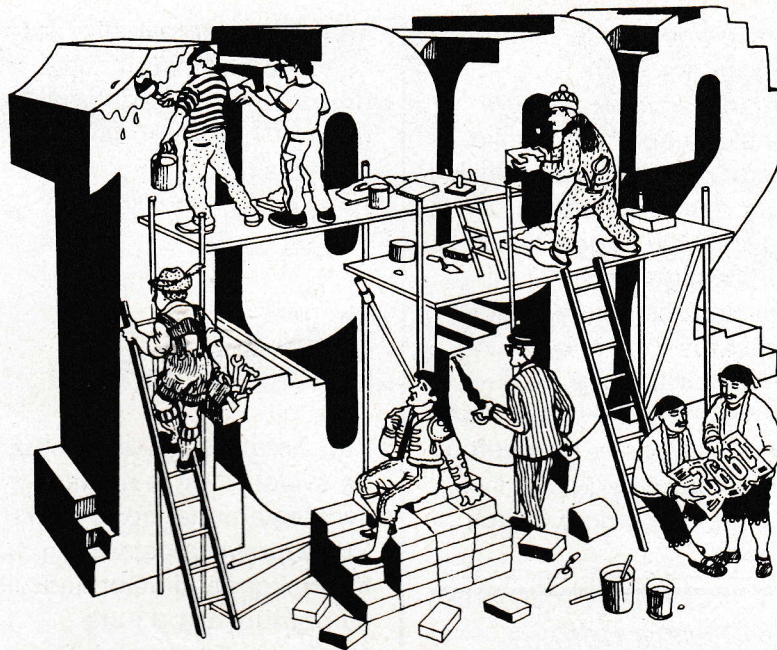

porezu na promet/Umsatzsteuer). Perčević odgovori, da mu toga nisu poslali u prijevodu. On predloži činovniku, da će ovput još ispuniti nimški formular o porezu na promet, ako mu garantiraju, da će ta formular k ljetu egzistirati u prijevodu. Po nekoliko telefonatov mu to činovnik nije mogao garantirati. Ada su skupa — Perčević i činovnik — sastavili pismo, ko su poslali financijskoj zemaljskoj direkciji, i u kom su potribovali gradiščansko-hrvatski prijevod formulara o porezu na promet. Ovput se Perčević ali ne kani zadovoljiti sa srpskohrvatskom varijantom. U medjuvrime mu se je ova igra naime zavidila. A zvana toga izgleda, da će svoj porez za ljetu 1988. platiti stoprv k ljetu.

Slučaj Uzlop

Ines Orović¹ triba novi pasoš. Potribne formalitete je kanila obaviti na hrvatskom jeziku. Znajući da postojaju za ta posao hrvatski formulari, i ona kani ishasnovati tu priliku. Ali općina Uzlop te formulare ne pozna. Uzlop je jedna od onih 22-ih općin, u ki je po zaključku Saveza i Zemlje na svaki način doslobodjen hrvatski službeni jezik. Obično svaki ured mora imati sve potribne formulare. Ako je općinski ured u Uzlopu ured, u kom se more upotribljavati hrvatski službeni jezik, onda se razumi po sebi, da ovakov ured mora imati i sve potribne formulare.

P.S. Neke od napomenutih slučajev su u medjuvrime jur riješili. Neki novi su se opet pojavili, a mnoge u ovom članku uopće nismo ni spomenuli.

Je li Europa zrela za Austriju

Austrija mora u Europsku zajednicu, veli Mock.

Austrija mora u Europsku zajednicu, veli Haider.

Austrija mora u Europsku zajednicu, mora reći Vranitzky.

Komunisti i Zeleni su protiv. Sloga je moć velu Hrvati, i složni su u tom, da se ništ ne maru za ovo pitanje.

Stranke diskutiraju moguću pristup Europskoj zajednici, novine su bile pune člankov na ovu temu, ali posljedice pristupa nijednomu nisu

jasne. I to je dobro tako. Drugačije naime ova lipa i bogata tema u dnevnoj politici ne bi bila uopće tema. Ali u zadnjem času je diskusija nastala relativno tiha. Sve već nastaje jasno, da je Narodna stranka počela tu diskusiju samo zbog manjkanja drugih političkih sadržajev. Pred svim Alois Mock, kancelar u svoji sanja, se je fiksirao na tu tematiku. S tim mu je bilo moguće sanjati dalje o kancelarstvu, ar su ga držali gospodarstveni krugi unutar

Narodne stranke zbog vlašćega interesa na pristupu Austrije Europskoj zajednici. Socijalističku stranku je Narodna stranka uplela u diskusiju, a Mock je konačno tirao socijaliste pred sobom u Brusel.

Sadašnji šef črnih, Josef Riegler, je u Ministarstvu za

Odredjena je još i veličina olovkov

poljoprivredu i šumarstvo predobro vidio pogibel pristupa, tako da sigurno neće tako priprosto bižati u Brusel, kot bi to kanio Mock.

Vlada je sada zaključila, da će još do konca ljeta poslati pismo Europskoj zajednici, naime molbu za pristup.

Ovo pismo će najprvo nekoliko ljet ležati u ladici.

Momentano ima Europska zajednica druge skrbi, skrbi s predvidjenim Skupnim sjajmom za 1992. ljet. Realizirati ta cilj je dost teško. Do sada ima svaka država svoje

Po Ustavu pristup nije moguć

norme, na peldu za veličinu olovkov, za količinu emulgatorov u konzervirani rajčica i za sve druge najmanje sitnice. Jur ljeta dugo se boru komisije, da stvoru skupne norme za sve produkte i drugo. Države, ke imaju oštrije norme, se suprotstavljaju tomu, ar da bi se tim rušili njevi propisi. Ali protiv poduzećev drugih zemalj nimaju šanse. Tako Nimci moraju akceptirati i stranjsko pivo, ko nije načinjeno po njevom oštrom zakonu. Talijani moraju tolerirati špagetije, ke nisu

samo od posebne durum-pšenice. Ako bi Austrija pristupila, rušili bi se i naši oštri zakoni o hrani. Ča to znači za kvalitet naše hrane, je jasno.

Momentano je u Brusselu i molba Turske, ka isto tako kani u EZ. Uza tu molbu će i naša dobro ležati.

Po znanstveni istraživanji će biti Austrija med onimi državami, ke ćedu morati već plaćati u skupni budžet, nego ćedu moći profitirati. Kot razvijena država ćemo plaćati neto oko 25 milijardov šilingov na ljet. EZ ima 11% nezaposlenih, Austrija samo 5%. Ali to bi se za kratak čas minjalo.

Političari su obećali, da će biti narodno glasovanje o pristupu. Po Ustavu pristup ionako nije moguć prez narodnoga glasovanja. Austrija bi morala odustati od svojega neutraliteta i suvereniteta. EZ je naime izričito rekao, da kani biti ne samo gospodarstvena zajednica,

nego i militarna. Neutralna Austrija ada nima mjesta u Europskoj zajednici. Ali političari se uopće ne maru za neutralitet. Za gospodarstvenu prednost ćedu izdati sve.

Da se političari ništ ne maru za zakone, znamo i mi Gradišćanski Hrvati dost dobro. Neutralitet je zagarantiran u istom dokumentu, naime u Državnom ugovoru 1955, u kom su utvrđena i prava narodnih grup.

U Austriji nas momentano muči neki duhovni pristup Europskoj zajednici. Prispodobiti to moremo amerikinizacijom po Drugom svitskom boju. Zbog kompleksa manjevrindnosti kanimo nastati „zreli za Europu“. Poduzeća, uredi, seljaki, svi kanimo dostignuti „europski nivo“. Ali ta nivo je u principu u dost kom pogledu niži nego naš vlašći. Ča se tiče na priliku zaštite prirode ili ča naliže socijalne povlastice, nadmašujemo Europsku zajednicu.

Još razvijenije su u ovom pogledu djelomično države Europskoga udruženja za slobodnu trgovinu (EFTA). Nikako neće biti moguće, da se mala Austrija probije sa svojim oštrimi normami u toj velikoj zajednici.

Broj ljudi raste, ki su protiv pristupa Austrije Europskoj zajednici. A broj onih još već raste, ki tomu pitanju uopće ne posvećuju pažnju. Pristupom Austrije Europskoj Zajednici bi mogao u prvom redu preminuti situaciju Gradišćanskih Hrvatov. Ali teško je reći je li bi profitirali od pristupa ili je li bi nam škodio. Do sada pitanje narodnih grup još ne sliši kompetencijam centralne vlade u Europskoj zajednici u Bruselu. Ali centralna vlada po općem trendu ima sve već kompetencijov. Neće durati dugo, a Brussel će se baviti i manjinskim pitanji.

Ako narodne grupe čvrsto budu organizirane, na priliku u Mladini europskih narodnosti (JEV) ili u Federalističkoj uniji europskih narodnosti (FUEV), onda bi mogle zajedno nastupati u Bruselu i dosta dostignuti. Sve narod-

nosti skupa su naime po broju veća nacija, nego današnje velesile Europske zajednice, na priliku Talijani, Francuzi ili Nemci.

Politička tendencija u Bruselu jasno ide u smjer manjinskoga nastupanja. Tako ćedu regionalni jeziki javno postati podučavni jeziki i države ćedu se skrbiti za naobrazbu učiteljev. EZ će centralno prepovidati asimilatorske organizacije isto tako kot će ukinuti sve protivmanjinske zakone. Za masovne medije će biti običajan jezik dotične regije. Države jur sada financiraju institute, u ki ćedu se pripadnici manjin baviti s manjinami. I sada jur imaju skoro sve zemlje Europske zajednice dvojezične topografske natpise. Ali manjinska politika Austrije se znatno razlikuje od manjinske politike Europske zajednice. U tom pogledu nas je još i komunistički istok jur presignao.

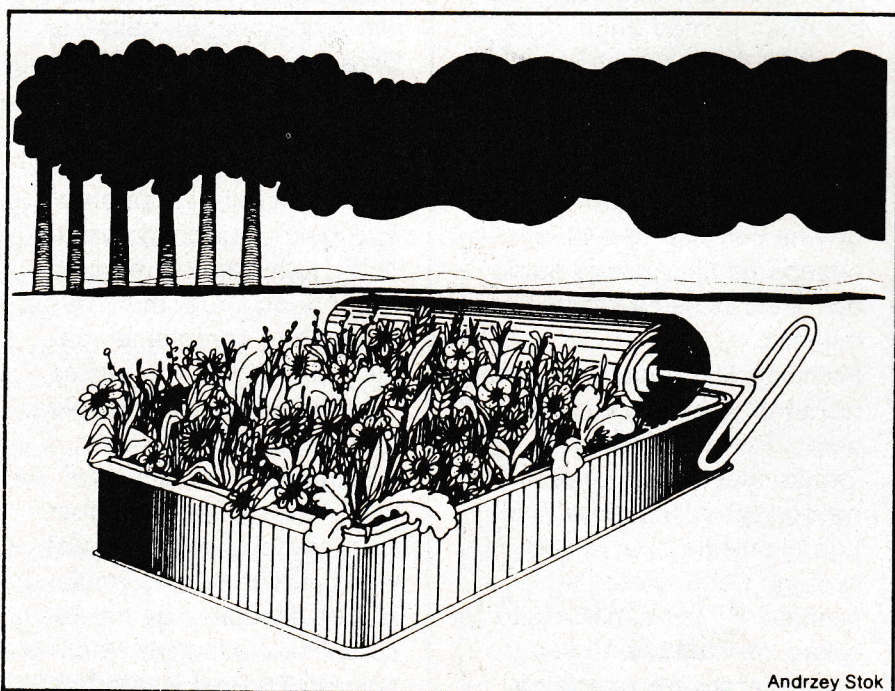
Europska zajednica to djela za svoje narodnosti, ar je spoznala bogati kulturni potencijal narodnih grup. Stoprv iz raznolikosti moru izniknuti nove, bolje ideje i

moderna strujanja. Ako se „nivelira“ sve stanovništvo, onda navrijedi prestane kreativitet i vitalitet ljudi.

U Europskoj zajednici se momentano za skoro svaku narodnost skrbi nje matični narod. Po eventualnom pristupu Austrije Europskoj zajednici ćemo biti mi Gradišćanski Hrvati skupa s Korušćimi Slovenci, sa Slovenci u Trstu i s Molisanskimi Hrvati jedini slavski narodi u zajednici, i prez matičnoga naroda, ki bi se skrbio za nas. Stavija se ada pitanje, je li ćemo i mi onda moći šćukati od manjinskih prav Europske zajednice. Svakako će morati svaki treći gradišćanski Hrvat napustiti svoje selo. I to zato, kad će EZ upropastiti skoro sve naše seljake. Nadalje ćemo izgubiti najveći dio malih gospodarstovov. Ni činovnici nećedu moći biti zaposleni u naši seli, nego u centralni uredi. Jur sada je naša gospodarstvena situacija dosta slaba. Tužimo se, da mnogi od nas moraju trbuhom za kruhom u Beč ili u Grac. A čuda teže je obdržati svoju narodnost, ako je narodna grupa rašćana po svem svitu, nego ako je koncentrirana na manjem području.

Izgleda, da bi za nas Gradišćanske Hrvate bilo ipak bolje, ako Austrija ne ide u Europsku zajednicu. Gradišćanski Hrvati ov pristup kot narodna grupa znamda ne bi preživili. Bolje je sigurno za cijelu Austriju, ako još uže suradjuje s EFTA-udruženjem. A stara dob je, da si trapimo glavu o suradnji s Istokom, u prvom redu s Ugarskom i Jugoslavijom, ar Slovenija i Hrvatska postaju sve seriozniji gospodarstveni partneri za budućnost.

Franjo Schruiff

U Hrvatski novina i po nimšku?

Novi glas je pitao bivše urednike Hrvatskih novin
za njevo mišljenje

Na generalnoj sjednici Hrvatskoga štamparskoga društva u aprilu ovoga ljeta u Pinkovcu se je u diskusiji kratko stavilo i pitanje: Članki na nimškom jeziku u Hrvatski novina, jesu oni potrebiti? Je dobro, da je pišemo? Da ili ne?

Diskusija, ka je zbog pomanjkanja vrimenta durala samo nekoliko minut, rekao bi onako na rubu, nije donesla nikakovoga rezultata. Od onih, ki su se javili ovom pitanju, riči, bili su, kako se ni ne bi moglo drugačije očekivati, jedni za to, drugi protiv toga. Još i oni malobrojni, ki su vidili potrebu za štampanje takovih prinosov u Hrvatski novina, nisu bili složni glede plasiranja u novina — ada kamo na koj strani —, u kom vrimenskom razmaku bi se moralo to činiti, a još manje bi tribali biti isti članki glede sadržaja.

Kad je sada Novi glas prosio negdašnje urednike Hrvatskih novin, da velu (iz vlašćega iskustva) svoje mišljenje, rado ću reći ku-tu rič o tom poslu. To za toliko već, kad na imenovanom spravišću nisam prosio za rič, ar su govori i diskusija jur dosta dugo durali, a i nazočni su jur rijetkiji nastali. A za trizno raspravljanje tako važnoga

pitanja oko naših novin pre-malo je nekoliko minut. Odborniki Štamparskoga društva, ali i funkcionari naših drugih organizacijov su u ono vrime, kad sam bio urednik Hrvatskih novin u razgovoru s našimi domoroci nimškoga materinskoga jezika čudakrat upametzeli, da oni Nimci malo znaju o hrvatskoj narodnosti svoje uže domovine, Gradišća, i su dosta slabo upućeni u probleme, s kimi se stalno mora boriti naša mala zajednica. Dosta puti je naš človik u takovom slučaju dobio utisak, da nas gledaju naši nimški susjedi za mlačne Hrvate i „polhrvate“, ki slabo vladaju svojim materinskim jezikom i ki ćedu ionako navredi potpuno skrsnuti. Stara je činjenica, da je bilo svenek kod nas takovih lažnih „prorokov“, ki su nam, neznam po koliki put, prorokovali skoru smrt. Na drugu stran velu, da nas rado vidu kot izvrsne tamburaše, ki im tamburanjem pri prigodni svečevanji znaju dočarati pravu štimungu . . . Se li u medjuvrimenu nešto većega preminilo u našu korist? Ili valja to još i danas?

Ali najzad nimškomu tekstu u Hrvatski novina. Onako pred dvanajstimi ili trinajstimi

ljeti počele su naše novine donašati od časa do časa, prez ikakvoga redosljeda i onda kad je situacija to potribovala, opširne informativne članke aktualnoga sadržaja nimškoga jezika na istaknutom mjestu. Tako vidim u ljetu 1976. članke pod naslovom „Stellungnahme zur Volkszählungsgesetzesnovelle“, „Warum verschweigt er gerade das?“, „IFES-Untersuchung für die Schreibtschlade“, Burgenland und Elsaß“, „Nur nicht übertreiben“, ili ljeta 1977: „Der Prüfstein“, „Am Beispiel Südtirol“, da samo neke spomenem.

Želju za donašanje člankov u našem tajedniku na nimškom jeziku su deponirali kod Štamparskoga društva naši susjedi Nimci. Tu želju su izrazili, ako se još dobro spominjam, prilično ovako: Schreibt 's doch etwas über euch und eure Probleme in deutscher Sprache, damit wir das auch lesen können! Sličnu želju su izrazili naši ljudi, ki živu u mišanom hištvu, kade jedan od hižnih drugov slabo ili uopće ne vladu hrvatskim jezikom. Na drugu stran su takove nimške članke odbijali pojedini štitelji razlogom, da Hrvatske novine neka budu hrvatske i ne pol

Telegledalica

Moja sestra Radioušica mi je nenavidna, da ja smim slušati informacije u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku. Tu mogućnost imam zato, kad sam odgovorna za televizijsku kritiku. Samo prik televizije emitira Hrvatska redakcija razumljiv jezik prez prigovora. Moja sestra, ka na priliku uopće nima televizije, nego samo radio, nima ni malo jezičnoga užitka.

Ča-to mi ipak nije jasno: Pokidob da su suradniki i radija i televizije jedni te isti, ne razumim, kako jednoč moru vješto vladati jezikom, a drugiput opet u najvećoj mjeri kršiti jezične norme. Pitam se, je li Hrvatska redakcija kani držati za norca gledaoce i slušatelje, pogotovo slušatelje, ar nje prik radija u jezičnom pogledu bojse ni izdaleka ne kani zadovoljiti, a još manje sprokšiti.

Jezik u televiziji ada paše! Ipak je kritika opravdana u drugom pogledu. Zač televizijskim prinosom fali odgovarajući pep? Zač se pojedini uredniki boju, kretati se po oštrici noža? Nisu znamda tako spretni/šikani, da bi to mogli? Zvana dvih, trih prinosov nam se dosad nije nudjalo ništa uzbudljivoga. No, ali žurnalistički know-how si eventualno uredniki moru još usvojiti. A ako se intervjui ne odlikuju živahnošću i originalnošću, je ipak bolje da izostanu, a u prvom redu onda, ako intervju-partneri mlatu istu praznu slamu. A informacija je ipak ono, zbog čega! većina gleda i sluša televiziju! Po statistiki ih je samo malo, ki uključu televiziju zbog šarmantnih prezentatorov. Hvala Bogu dosad nismo čudaputi tribali slušati intervjuje. Neki uredniki ipak imaju pravi instinkt, instinkt po kom bi rado suditi znala i

tvoja Telegledalica

nimške. Kot dobri Hrvati su oni tim izrazili svoj strah, da bi mogla biti takova praktika i taktika pogibelan korak nimčarenja od naše strani. I takove kritike nij smilo zatajiti Štamparsko društvo.

Med tim vrime nije ostalo stati. Prošlo je već od deset ljet. Vrime je prošlo, pojedini naši problemi su nam ostali. Neki nas gorje trapu nego u onu dob. Dobro informiranje našega okolišnoga svita je zvanaredno važno i potribno. Tomu bi sigurno služilo i informiranje nimške publike u naši izdanji. Pokidob je to jako hakljiv posao, mora se to pitanje temeljito i trizno presteti. Dalje važno pitanje bi bilo, kako, na kakov način, da se morebit ne strilji prik cilja. To bi se moglo na pr. pokusiti nimškim posebnim prilogom od recimo dvih stranic. Ča bi držao za bolje, nego to, pomišati nimški prilog u hrvatski tekst. Znamda redovito jednoč u misecu? Svakako ne bi to smio biti sažet pregled jur odštampanih člankov, kako je to na generalnom spravišću HStD-a jedan človik predložio, nego bi se morao u takovi članki raspravljati jedan aktualan problem, dva ili još i već.

Predlogi i plan su pravoda jedno, ostvarivanje drugo. Sigurno se u takovom slučaju nameće i nemanje važno pitanje: Gdo će? Kade najti človika, ki će se zato djelo zeti?

Bit će ljudi, ki držu pitanje — ko stoji na čelu ovoga članka „U hrvatski novina po nimšku?“ — vridno širje diskusije. Bit će ali i onakovih, ki to a priori odbijaju, morebit tim argumentom, da nije potribno u manjinski novina govoriti i prodikovati jezikom većine.

Tome Schneider
bivši urednik HN

Izdašna informacija potribna

Da počnem odmah *in medias res*. Svojčas, kad sam ja bio urednik naših novin (od 1952. do kraja 1967. ljeta), imali smo se iz razumljivih uzrokov boriti s potpuno drugimi problemi, nego je to danas slučaj. Niti smo imali potribni novac, niti dovoljan broj suradnikov, a još manje puno zaposlenoga urednika kao živu subvenciju. Ali prem svih materijalnih poteškoć znali smo ipak dobro, ča nam sve fali. Znali smo naime i to, da bi se mogli glede realizacije naših prav u javnosti mnogo lakše probiti, kad bi nam se med drugim ugodalo pozitivno stimulirati većinski narod naše domovine. Mislili smo pritom na sve moguće, a najjače na takozvanu službu za štampu u jeziku većinskoga naroda. Ali naša kronična nestašica nam nije dopustila realizaciju tih planov, ar ovakova „služba“ morala bi redovito izlaziti najmanje svakih četrnajst dan . . . Pravoda, odgodjeno još ne znači pozabljeno! S ovim kanim toliko reći, da je ov zapravo stari problem danas aktualniji, goručiji, nego je bio ikad prije. Doklegod ne upoznamo većinu izdašno s našimi problemi, ne moremo ni od nje očekivati pravo razumivanje. Mislim, da je to svakomu od nas jasno. Bar kakovo rješenje najdemo ovomu pitanju, naše nastojanje mora biti, da obuhvatimo čim širje sloje većinskoga naroda. Jedina dilema, jedini škripac u ovom pogledu mi se čini, da se još na nikakov način nije ispitalo mišljenje štiteljev naših novin u ovom specifičnom pitanju.

Na svaki način treba u obzir zeti i naš mentalitet, naš duševni karakter.

Feri Sučić
bivši urednik HN

Kao nekadašnji urednik Hrvatskih Novin zapitan o svojem mišljenju, ča se tiče predloga na sjednici HŠtD-a u Pinkovcu glede upeljanja informacionoga kuta na nimškom jeziku u Hrvatski novina, slobodan sam skrenuti Vašu pažnju u toj vezi s jedne strani na zlata vridnu mogućnost informiranja austrijskih vlasti, uredov ORF-a, novinskih redakcijov i drugih (političkih) krugov o Gradišćanski Hrvati. Spodobne akcije se kod drugih manjin uspješno prakticiraju jur ljeta dugo — ali s druge strani je treba i ukazati na gorku istinu, da čemerna praksa more zničiti i najbolju ideju i pretvoriti ju u škodljiv bumerang, ako bi se na peldu u našem slučaju sastavljanje tih nimških tekstov naložilo pojedincem, a ne serioznomu redakcionomu odboru, komu bi morali pripadati zastupnici svih naših društav, ar izjave o manjini na većinskom jeziku preveć su važne, da bi je mogli preostaviti bilo kakovom žurnalističkom raspoloženju novinarov . . .

Robert Sučić
bivši urednik HN

Gradišćanskim Hrvatom je potriban medij, ki informira većinski narod o položaju i potribovanji manjine. „Prosječni Austrijanac“ ništa ili samo malo zna o Gradišćanski Hrvati. Ako jur većinski

narod ništa ne poduzima, da se sam informira o narodni grupa, onda bi to morale djelati narodne grupe same. Idealno bi bilo, ako bi sve hrvatske organizacije mogle skupno izdavati novine na nimškom jeziku, ke bi prodavale na nimškom tržišću.

Slovinci, ki su u pineznom pogledu daleko moćniji od Hrvatov, su istotako razmišljali o tom projektu i ga opet zavrgli. Umjesto toga *Slovenski vestnik* — on izlazi dvakrat u tagednu — u svakom broju tiska na pol strani sažetke, sadržaje najvažnijih manjinskopoličkih člankov i za opstanak narodne grupe važnih zbivanj.

Koruški Slovinci su stekli sigurno jur mnoga iskustva. Bilo bi vridno izviditi, kakove manjinskopoličke, pinezne, uredničke i druge posljedice je imalo upeljanje polovične nimške strani u slovenski novina.

Ako Hrvatske novine, ako Glasnik Gradišćanskih Hrvatov kanu, da njev glas dopire i do nimških štiteljev, do političarov i opinion-leaderov, onda mora točno premisliti pozitivne i negativne posljedice ovoga koraka. Iako bi pak došli do rezultata, da je već pozitivnih argumentov nego negativnih, po mojem mišljenju još nije dost argumentov, da Hrvatske novine upeljaju i pol nimške strani. Novine naime još ne zadovoljavaju sva potribovanja hrvatskih štiteljev. Zato bi proširenje Hrvatskih novin nimškom (polovičnom) stranom smila biti samo posljedica znatnoga, generalnoga proširenja opsega novin. Ali za takovo proširenje su potribna i dodatna pinezna sredstva, ali i veća pak širja redakcija.

Jurica Čenar
bivši urednik HN

Ljubi svoje

Brate, Hrvat, ljubi svoje jerb i jezik majke Tvoje ne izdaj si vlašće krvi ka u tebi teče, mrv.

Ne budi Judaš — trgovac ne prodaj sebe za novac neka bit' takov „Krowot“ ki j' imat' za „Butterbrot“.

Ne prodavaj svoju snagu narodnost i dušu vragu ta tvoj sveti božji dar sebi, narodu na kvar.

Tudjinac je prez milosti hitit' će Ti prazne kosti. On će Ti za plaću dati ča zaslužu renegati.

Sramota je to i tuga biti drugim rob i sluga ki naprežu Te kot vola da im vličeš njeva kola.

Kad upulju s mlika vrhnje i si spravu pod krov zrnje prez toga da dignu migu Ti hte pokazat' figu.

Polag svete volje Božje Ti ne moreš van iz kože ko se izdaš i za Nimca „po perju se pozna ptica.“

Razbij lance i veruge ne budimo drugim sluge da ne srušu se oltari naših dičnih ocev starih.

Podignimo skupa glas nek u slogi leži spas. Ako smo zajedno složni ostar ćemo jako zmožni.

Petar Palatin

Naša biblioteka 88

Književna urodja je i lani bila jako bogata. Prem velike šuše u blagajna razliĉnih izdavaĉev su urodile mnoge kitice. Bušanj cvijeća, koga sada kanimo svezati po dužem vrimenu opet popunjuje i krasi beletristika, romani, ada ono „pravo štivo“. Razliĉni izdavaĉi su lani za svakoga Gradišĉanskoga Hrvata izdali barem jednu knjigu. A svaki Gradišĉanac u ljetu prešte prosjeĉno samo jednu knjigu.

Ivo Suĉić

Hrvatski jezik u Gradišću I / Kroatisch im Burgenland I

106 strani; 12 ilustracijov Ina Franka; glosar; broširan; format A4
izdavaĉ: Narodna visoka škola Gradišĉanskih Hrvatov, Željezno

Ovo je prvi udžbenik našega književnoga jezika za polaznike hrvatskih teĉajev Narodne visoke škole. Knjiga je tako koncipirana, da se ljudi prez znanja hrvatskoga jezika upoznaju s gramatikom i da govornimi vježbami učvrstu gramatiku. Svaka od ukupno 12 lekcijov sadržava barem dva tekste. Na koncu svake lekcije su otiskane fraze kot i hrvatsko-nimški vokabular.

Mira Lobe, Marko Vuketić

Gegci

28 (30) strani; svaku stran je ilustrirala Susi Weigel četverobojno; tvrdi uvez; format 20,5 X 28 cm
Mohorjeva založba, Celovac
Uspješnu slikovnicu „Die Geggis“ je Marko Vuketić prenio u gradišĉanskohrvatski jezik. Pritom je stvorio mnoge nove kovanice. Neke riĉi su razložene u malom

rječniku. Knjiga, ku je izdalo Hrvatsko štamparsko društvo nije pisana na gradišĉansko-hrvatskom književnom jeziku.

Berlaković, Karasmann, Mesner, Palatin

Hrvatski jezik II.

172 strani; bogato ilustrirano; broširano; format A4
izdavaĉ: naklada E. Rötzer, Željezno
Ovo je školska knjiga za podučavanje hrvatskoga jezika u drugi razredi glavnih škol.

Jakov Berlaković

Dodatak novoj ĉitanki za 2, 3. i 4. razred

56 strani; broširano; format A5
izdavaĉ: naklada E. Roetzer; Željezno

Ova knjiga je predviđena kot dodatno štivo novoj ĉitanki za 2. 3. i 4. razred. Teksti su zveĉega narodne povidajke. U budućnosti ĉedu ovu knjižicu automatski priložiti novoj ĉitanki.

Jure Pum

Biblija - Izlaz iz Egipta

42 strani; bogato ilustrirana; broširana; format A5
izdavaĉ: Jure Pum u vlašĉoj nakladi; Vincjet

Po prvoj knjigi Staroga zakona (Genesis) je emeritirani vincjeĉki farnik po već od 10 ljeti izdao i drugi dio Staroga zakona (Exodus). Uz

Psalme, ke je preveo Augustin Blazović — on je pomogao i pri korekturi knjige — su Pumove publikacije jedini kompletni dijeli Staroga zakona u našem narječju. Crikvene vlasti su imprimirale izdanje.

Evandjelje po sv. Luki

76 strani; broširano izdanje; format 12 X 20 cm
izdavaĉ: Hrvatska sekcija pastoralnoga ureda željezanske biskupije; Željezno

Ovo je žepno izdanje Lukinoga evandjelja. Zapravo je pomanjeno faksimil-izdanje Svetoga pisma Novoga zakona, ko je 1979. ljeta pod štampu priredio sada jur pokojni dekan Karlo Preĉ. Uvodne riĉi za Lukino pismo je napisao biskup Željezna dr. László.

Mašni-Lekcionar B

372 strani; dvobojno izdanje; 10 napjevov; kožni uvez; format 21 X 29 cm
izdavaĉ: Hrvatska sekcija pastoralnoga ureda željezanske biskupije; Željezno

Ov lekcionar za nedilje i svetke u mašnom ljetu B je — po nalogu biskupa Željezna i potvrdom Sv. kongregacije za bogoslužje — za katoliĉanski hrvatski narod Gradišĉa sastavio Karlo Gregorić. Za svaku nedilju su u lekcionaru otiskana troja štenja. Jedno je iz Staroga zavjeta, drugo iz Evandjelja, a treto iz Pisam apoštolov i iz Oĉitovanja. Ponekad u knjigi predlažu kraću verziju ĉitanja. Za svaku nedilju ili svetak je otiskan i pripjevni psalam kot

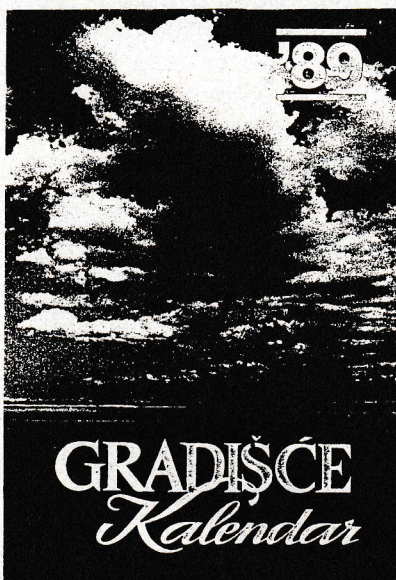
i takozvani poklik, koga jaču pred evandjeljem. U knjigi su otiskani upute za lektore, deset odobrenih napjevov, a lekcionar sadržava i indeks razliĉnih Ńtenj.

Mašni-Lekcionar C

386 strani; dvobojno izdanje; 10 napjevov; kožni uvez; format 21 X 29 cm

izdavaĉ: Hrvatska sekcija pastoralnoga ureda Ńeljezanske biškopije; Ńeljezno

Ov lekcionar je istotako sastavljen kot Lekcionar za crikveno (Markovo) ljetu B. U Lekcionaru C, koga upotribljavaju u ljeti, i ĉije brojke moremo diliti kroz tri, je najveĉi dio evandjelj uzet iz Pisma sv. Luke.

Papa Ivan Pavao II

Govori i prodike

urednik: dr. Leo Stubiĉ

131 stran; 1 slika i ĉetverbojna omotna slika; broširana knjiga; format A5

izdavaĉ: Hrvatska sekcija pastoralnoga ureda; Ńeljezno

Sve govore, ke je Sveti Otac Ivan Pavao II drŃao od 23. do 27. junija 1988. ljeta prilikom svojega pastoralnoga pohoda Austriji, su prenijeli u hrvatski jezik 22 suradniki u najboljoj namjeri. NaŃalost nije do-slovno otiskan govor, koga je papa drŃao na hrvatskom jeziku u Trajštovu.

Ivan Pavao II

Vist Svetoga Oca Ivana Pavla II. za sveĉevanje Svitskoga dana mira 1. januara 1989.

sastavili: Leo Stubiĉ i Agnija Bubiĉ
12 strani; 1 foto; broširana knjiga; format A5

izdavaĉ: Hrvatska sekcija pastoralnoga ureda; Ńeljezno

U ovoj broširi je otiskana papina poslanica prilikom Dana mira, ka ima naslov: „Da bude mir, poštovati manjine“.

U ovoj poslanici Sveti Otac predlaŃe, da na Dan mira premišljavamo o pravi i duŃnosti manjin. Jezik te knjiŃice bi mogao biti savršeniji.

Petnaest molitav sv. Brigite k trpeĉemu Otkupitelju

29 strani; 1 ilustracija; broširana knjiga; format A6

izdavaĉ: dr. Leo Stubiĉ;

Vulkaproduštov

Ovo je jur treto izdanje molitvov, ke se je sv. Brigita nauĉila, kako je to ona rekla pri skazanji Gospodina. Uz same molitve su otiskane i upute kot i 21 obeĉanje za onoga, ki moli te molitve. Ovo izdanje je siromašnije od drugoga, u kom su bile otiskane još molitve Marijine legije i Svetoga Oca.

Mate Koĉiš

Buduĉnost prez ufanja

Sudbina jednoga mladoga umjetnika
150 strani; jedna slika; broširana knjiga; format A5;

izdavaĉ: Mate Koĉiš; Dolnja Pulja

Ovo je reprint romana, ki je u nastavki izašo 1986/87. u Hrvatski novina. U ovom malom izdanju — tiskano je samo oko 50 knjig — su otiskane i dvi pjesme Dolnjopuljanca, ki je stoprv u zadnje vrime zašpiĉio pero.

Mate Koĉiš

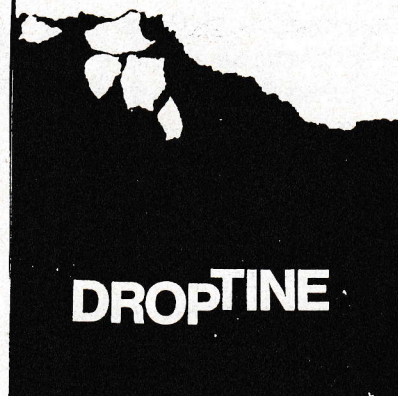
Ćuška

152 strani; broširana; format A5

izdavaĉ: Hrvatsko štamparsko društvo; Ńeljezno

U prvom svojem romanu Koĉiš opisuje sudbinu obitelji hrvatskoga pendlera u Beĉu.

LJUDEVIT
ŠKRAPIĉ

Ljudevit Škrapiĉ

Droptine

108 strani; broširana; zaštitni omot; 8 crteŃov Luje Brigoviĉa; glosar manje poznatih riĉi; format: 12,5 X 18 cm

izdavaĉ: Demokratski savez JuŃnih Slavena u Mađarskoj; Budimpešta; ISBN 963-18-0678-2

50-ljetni Škrapiĉ je jedini Gradišĉanski Hrvat, komu je izašla zbirka pjesam na ikavskom narjeĉju. Uz narodne, rodoljubne, diĉje, subjekatne i druge pjesme se rodjeni Petrovišĉan, ki sada Ńivi u Budimpešti, predstavlja i kot prevodilac ugarskih i ruskih pjesam.

Bog u Dahavi

Memoari Matijaša Semelikera predjelao Jurica Ćenar

110 strani; broširana; format A5; biblioteka kanice 1

izdavaĉ: kanica; Ńeljezno

Memoari govoru o tom, kako je Matijaš Semeliker nastao duhovnik, a kašnje pak hrvatski muĉenik, ki je preŃivio 24 misece dugo pakao na Zemlji, koncentracioni logor u Dahavi. Ova knjiga je bila jedini prinos Gradišĉanskih Hrvatov takozvanomu spomen-ljetu 1938—1988.

Fred Hergovich

Staubsaugen

130 strani; broširana; format A5;

biblioteka kanice 2

izdavaĉ: kanica; Ńeljezno; ISBN 3-900874-02-6

U svojoj prvuj zbirki pjesam

se Fred Hergović predstavlja kot dvojezični pjesnik. Već od dvih tretin knjige je posvećeno njegovim nimškim pjesmama, a otiskana je i 31 hrvatska pjesma. Pjesnikova većjezičnost se zrcali i u pjesmi, ka je otiskana po Hergovićevoj mini-drami i ka jednostavno glasi: game over.

Stjepan Krpan

Od Karaša do Biferna

327 strani; mnoge slike i geografske karte; broširana; format 16,5 X 24 cm
naklada: Kršćanska Sadašnjost; Zagreb; ISBN 86-397-0038-9

U 73 zapisi iz Rumunjske, Madjarske, Čehoslovačke, Austrije i Italije Stjepan Krpan informira Hrvate u staroj domovini i oko nje, kako živu oni Hrvati, čiji preoci su pred stoljeći ostavili zavičajni kraj. 150.000 Hrvatov živi u dijaspori. Krpan je obišao skoro sva njeva sela. U zapisi iz tih sel kot u kaleidoskopu kaže šaroliku povijest, rast i nestajanje hrvatskih sel, ličnosti i pojedince. Iz Gradišća je u ovoj knjigi 28 zapisov.

Stjepan Krpan

Gradišćanski portreti

349 strani; mnoge slike; broširana; format 13 X 20 cm
naklada: Kršćanska sadašnjost; Zagreb; ISBN 86-397-0002-8

U ovoj knjigi je Krpan portretirao 65 poznatih Gradišćanskih Hrvatov, od kih danas još 12-imi živu. 40 stranic svoje knjige je Krpan posvetio gradišćanskohrvatskoj ženi, poslanici na narodnoj njivi. Predstavlja narodne i kulturne djelačice, učiteljice, čuvarice hrvatskoga narodnoga dobra kot i vridne seoske žene i majke. Kako piše Krpan je jur u dokumenti u 16. stoljeću zapisana Gradišćanska Hrvatica, ka se je vrnula iz turskoga zarobljeničtva i ka se bori za svojega muža, Hrvata, ki se je oženio za Slovakinjku.

Tome Schneider (urednik)

Gradišće Kalendar 89

219 strani plus 13 oglasnih strani; četverbojna omotna stran; bogato ilustriran; broširan; format A5
izdavač: Hrvatsko štamparsko društvo; Željezno

Ljetopis Gradišćanskih Hrvatov, koga je duga ljeta uredjivao Feri Sučić, je dostao novoga urednika i novi, manji format. Drugi noviteti u Kalendaru su reportaža iz sela kot i rubrika s najvažnijimi obljetnicami 1989. ljeta.

Nimške knjige

Kanimo spomenuti i nekoliko knjig na nimškom jeziku, ke se bavu s Gradišćanskimi Hrvati.

Leo Stubits

Im Dienste der Einheit

375 strani; bogato ilustrirana; indeks sel i imen; tvrdi uvez; zaštitni omot; format 14 X 21,5 cm
izdavač: Hrvatska sekcija pastoralnoga ureda; Željezno

Knjiga dokumentira većjezičnost željezanske biškopije kot i dostignuća hrvatske i ugarske narodne grupe. Nažalost je knjiga nepotpuna, a nije ni u znanstvenom pogledu točna, da bi mogla služiti kot pomoćni priručnik. Manjka zvana toga i registar pojmov.

Reinhold Henke

Leben lassen ist nicht genug

304 strani plus 48 strani fotografijov; broširana; format 14,5 X 22 cm
naklada: Kremayr & Scheriau; Beč; ISBN 3-218-00486-4

U ovoj knjigi različni autori predstavljaju austrijske manjine početo od Ciganov do Hrvatov. Urednik knjige, Henke na pointiran način predstavlja povijest Gradiš-

ćanskih Hrvatov od 1921. ljeta do najaktualnijih pitanj oko službenoga jezika. Herbert Gassner pak piše, ča je vlada do sada zamudila. Ermacora, Kreisky, Gruber i Pelinka se u svoji prikazi isto bavu s Gradišćanskimi Hrvati. Knjiga sadržava i najvažnije manjinskopolitičke dokumente.

Christian Szivatz

Au am Leithagebirge

51 stran; broširana; format A5
izdavač: Christian Szivatz; Vorištan

U ovoj knjižici hobby-povjesničar Szivatz opisuje povijest cundravske fare. Imenuje sve farnike ki su se rodili u Cundravi i one ki su ovde poslovali. Otiskani su i dijeli kronike ki povidaju, kako su se Hrvati Cundrave borili protiv zatiranja hrvatskoga jezika u crikvi.

Christian Szivatz

Serviten im Burgenland

20 strani; brošira; format A5
izdavač: Christian Szivatz; Vorištan

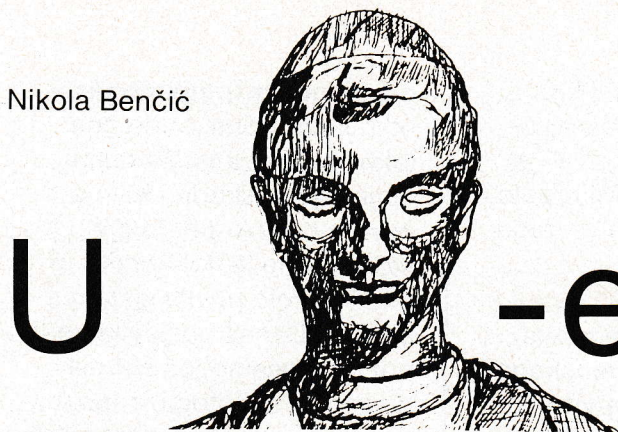
Najpoznatiji hrvatski servit je sigurno Štefan Kragl, ki je pod svojim redovničkim imenom Eberhard napisao hrvatski molitvenik o četiri posljednji dugovanji. Nadalje je autor u ovoj knjigi napomenuo sve servite ki su djelovali u Lovreti, Štucinu i Fortnavi. Zabilježio je i datum rođenja, smrti, posvećenja kot i mjesta poslovanja.

Franz Hoschopf

400 Jahre Weingraben

128 strani; broširano; format A5
izdavač nije napomenut

Knjiga informira o tom, kako su se Hrvati naselili u današnjem Gradišću. Autor piše, kade dandanas još živu, a posvećuje pažnju i ikavsko-ekavskom narječju Bajngropcev. Jedini hrvatski tekst u knjigi je reprint povidanja o pirovnom običaju iz Neweklowskove knjige o hrvatski dijalekti u Gradišću.

U -ev spomen

Nedavno je Novi glas posvetio cijeli broj Miloradićevom spominku. Ako vam smim skrenuti kratko pažnju na ono (u spominak zvati) ča smo onda poduzeli; u duhu Novoga glasa, u nebrižnom zanosu i pretiranoj kritič(kant)nosti smo stavili pero na njegov spomenički postamenat, na kojem stoji njegovo poprsje u parku u Frakanavi i pokušali (naivni kot smo) perom (i pisaćem strojem) kalati njegov spomenik. Već davno (možda je to gradišćanskohrvatska perspektiva s gomile) smo imali čut, da ga je njegov rodjak Martin Meršić st. postavio na previsok postamenat, da je konzekventno, cijeli svoj život djelao na mitosu, zvišavanju, mitologiziranju Miloradićevoga stvaranja i njegove peršone. Već od 1978. se je peljala diskusija o njegovom pjesničkom djelu, a najveća greda za kritičare u tom poslu su bile njegove zamućane, izopćene pjesme (antisemitske, antifeminine, antikomunističke i antiteokratske). I dugo se je štentalo dok se na kraju one ipak nisu pojavile. A kad su se pak pojavile, kad pak već nisu bile tajna, ispostavilo se, da se samo razgoločila jedna slaba ljudska stran človika Mate Meršića, čim je ali Miloradić postao intimniji, čišći, čvršće vezan uz svoje vrime, razumljiviji, a tim i adekvatniji. Potvrdila se je činjenica da pjesnikovo pero odzvanja, rezonira ideje svojega vrimena, da krive ideje

ostavljaju i na stvaranju velikih duhov mrazne kraste.

Nešto spodobnoga se je dogodilo u Zagrebu, na znanstvenom simpoziju o Miloradićevom djelu 2. i 3. marca o. lj., koga je priredilo Društvo književnika Hrvatske i Društvo za suradnju s Gradišćanskim Hrvatima pod pokroviteljstvom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Nije nam namjera kritičko vridnovanje toga znanstvenoga skupa, jer će uskoro izajti knjiga referatov, ka će nam dati dovoljno prilike za kritične osvrtte.

Dopustite nam ali dvi primjedbe.

a) Bez nesebičnoga zalaganja velikoga broja ljudi u Hrvatskoj (pomislimo na gospodarstvenu situaciju) nikada ne bi bilo došlo do takovoga zvanarednoga znanstvenoga skupa. Spomenuli bi, bez toga da se držimo ikakovoga protokolar-noga reda, prof. Djuru Vidmarovića, ki je skoro sam morao obaviti cijeli organizatorski posao, predsjednika Ljubu Majerića, ki je nosio političku odgovornost i istaknuo se svojim promišljeno-pažljivim djelovanjem, gosp. književnika S. Mihalića, ki je u Društvu hrvatskih književnika zastupao interese i smisao gradišćanskohrvatske kulture i gosp. akademika A. Mohorevića, ki je zastupao najviši znanstveni gremij Hrvatske. Osvidočeni smo, da je to početak vrlo konstruktivne i

produktivne kulturne suradnje u koj će se na kraju krajeva gradišćanskohrvatska kultura postaviti u cijelokupnoj hrvatskoj kulturi na to mjesto ko joj pristoji. Van iz kuta, na svitlo!

b) Znanstvene konkluzije su jednoglasno dokazale koliko zvanaredan je Miloradićev opus. Dok mu se je u književnosti odredilo mjesto u cijelokupnoj — ne samo gradišćanskohrvatskoj književnosti, na znanstvenom polju, u filozofiji, matematiki i astronomiji, teološki znanosti, društvenoj sociologiji, se je tek sada počelo otkrivati bogatstvo i raznolikost njegovih misli. Jedno presenećenje je slijedilo za drugim. Da spomenem samo njegovu intenzivnu (pismenu) vezu sa starom domovinom, ili njegovo intenzivno poznavanje hrvatske kulture i hrvatskoga jezika, sve do filološke problematike starocrkvenoslavenskoga jezika. Pak njegovo znanstveno djelo, koje nije još dovoljno istraženo, u kojem raspravlja o najnoviji (svojevrimeni) filozofski, teološki ili drugi znanstveni spoznaji. Da spomenemo samo Husserlovo djelo ili rasprave o pastoralni pitanji. Krajnje je vrime za nove spoznaje, da se obavi ono najpotribnije u prvom redu u teologiji i filozofiji, da bi se zaistinu mogli približiti Miloradićevom istinitom liku ili mitosu. Moralo bi se svakako misliti na daljnji znanstveni skup, da bi upoznali istinu i o

znanstvenom Miloradićevom djelovanju. Ako pomislimo samo da je po 60-ti ljeti njegove smrti još oko deset rukopisov neobjelodanjeno, onda moramo prez dvojbe priznati, kako lakomišljeno zahadjamo s našim duhovnim i kulturnim jerbom. U Zagrebu se na znanstvenom skupu ispostavilo, da se njegov ugled ne more načeti, mitos o njemu zrušiti, jer on rezultira iz prave, istinite vridnosti. Pitanje je samo ki će ju spo-

znati, širiti? Smo to mi? Ki drugi? Znamo još štati Miloradića? Razumimo ga? Ili je on za nas, kot je to Miloradić sam rekao u jednom verzušu, za nas Hekuba?

Miloradićevo djelo govori, nasuprot svega vrimenskoga i ideološkoga svojega vrimena za sebe, to mu je i čarobna fascinacija, mitos, jer u nami budi arhaično, toliko ljudskoga u dibini naše duše.

Novi glas je krenuo 1988.

novim putem, potpunoga otkrivanja istine, bude ona takova kakova je. To raskrijanje nije naškodilo Miloradićevom cijelokupnom djelu, što već ono je kot Feniks ptica počelo novim sjajom bliskati. Danas nastavljamo ta put i donášamo još nekoliko pjesam iz sakritoga, nepoznatoga kuta staroga „ormara“, ki je pun mudrosti. Zahvaljujemo se na toj mogućnosti Jurici Čenaru i Štefanu Zvonariću ml.

Borba

Dokle živiš si na puti,
Znaj obladat grišne čuti,
Milost božja nam pomaže,
Poraskidat mriže vrazě!
Borba je i vojevanje
Ovde naše putovanje,
Mučno moraš zajt k prilazu,
Put va nebo, usku stazu
Kažu božji poslaniki,
Dokle smo va božjoj dniki:
Bog je šalje, nje posluhni,
Spametni su to računi! . . .
Sve na zemlji mine-gine
Duh ne najde domovine,
Neg je putnik va tudjini,
Žaje pun, kot va pustini,
Nij mu zemlja dom i stanje,
Natprirodno mu je zvanje,
Ne miruje „Bog va nami“
Dokle Boga ne objami! —

Po 7. kitici u pjesmi „Betlehemska pripetenje“

Klošter je to stanje za Benediktince,
Fratři još sidiju za stolom uz vince.
Jožef prosi stana zdola kod portaša,
„Dalje mi se gernaj! Paks!“ mu krikne baša.

Na kameni Jožef ostavi Mariju,
Pak po briški lize na kaptolomiju;
Okolo obajde desetero stanje,
Ali va nijednom ni kvartira za nje.

Iskrica za ljeto 1917.

20. Na rešeti

Ča je Moiše?
Šmula, Sami? . . .
Na rešeto
Sto ih zami,
Ter pretresaj,
Ter občinji,
Skot lesičji,
Skot mačkinji
I zečinji!
Projt će sve to
Pod rešeto,
Ostat će ti
Va rešeti
Jedno zrno
Masno, črno,
Još va plivi
Smrad snitljivi,
Ter osine . . .
Kad se rine
Kraj rešeto
Znašat će to
Ništ va žiti!
Mjera bit će
Pliva, snit i
Prazne vriće! —

Na meji

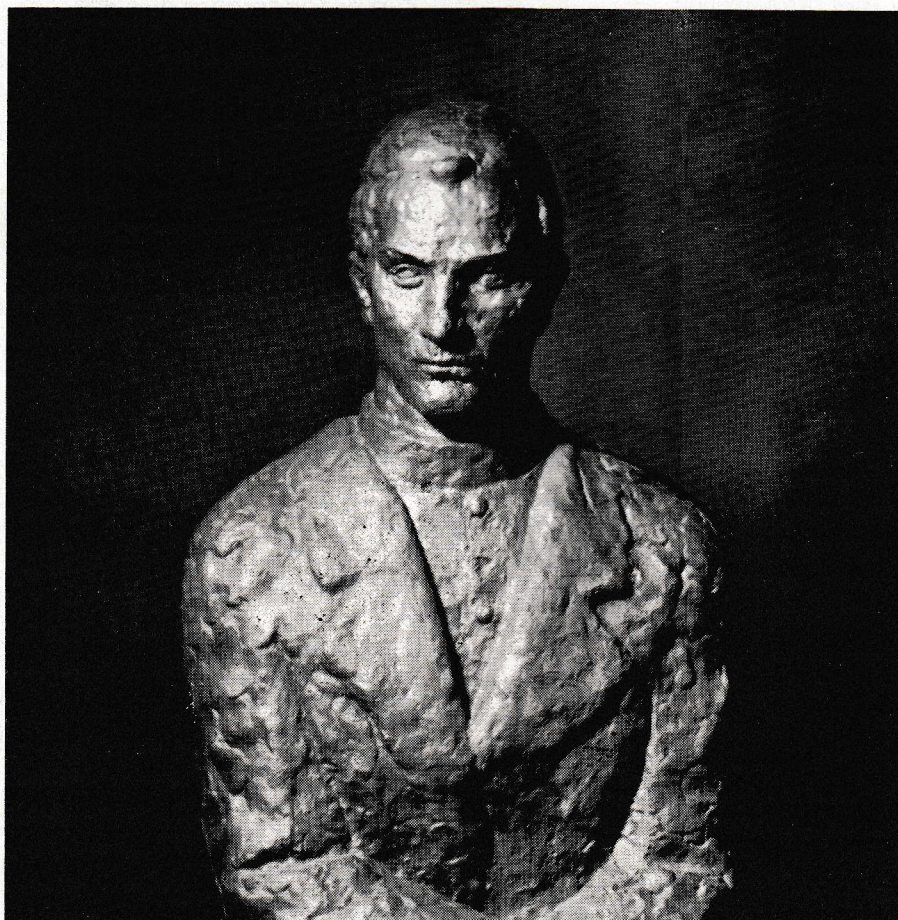
Ljeto nam se puni,
Ginu danki naši,
Dugi i računji
Rastu na rovaši.

Dan se približava
Strašni i srditi,
Kad istina prava
Će na svitlo priti.

Sahnut ćedu ljudi
Do mozga i kosti
Od straha na sudi
Prez milosrdnosti.

Svakomu će biti
Ča je vridan svaki,
Zlo se neće skriti
Va ovčinjoj dlaki.

Sliparija dalje
Neće već valjati,
Nit velike nit čvalje,
A nit diplomati.

Pesimistom

O Ivane¹ va pustini!
Nač su *tebi* oštri čini?
Koren, konjić na objed,
Jutro, večer divlji med!

Zač ti kožu skoro raspara
Oštra struna dromedara²?
Daj gamilji², struni mir:
Nisi ti pogan fakir!

Ov se hiti prik po stazi,
Da ga „sveti slon“ razgazi,
Da ga riže sveti mač,
Sveta kola i kotač!

Tako bludi pesimista,
Komu nij već glava čista;
Nij to pravi mučenik,
Nego slipi fanatik.

Trapit tjelo, tlačit ćuti,
Pepel, vrića, ćemu si ti?
Tvoj moral je nam sumljiv,
Ta se kaje, ki je kriv.

Ar pravičan bit ne more
Prez krivice čin pokore;
A *nazloba* grih čini,
Prez nazlobe griha nij.

Ča uču Evangeliste,
nij to gaj za pesimiste.
Vedro živi Ježuš sam,
Zapovida to i nam.

Put njegov i sva pokora
Steže tijelo prez razdora;
Prez krivice mučen nij,
Bar nekriv, no krivi mi.

Gdo, Ivane, priznal ne bi,
Da nazlobe nij va tebi?
No, pridaj i spametnost,
Dobra volja nij još dost.

Dobro znam po vlašćoj ćuti,
Da me volja zla ne puti;
Kad je tako, to znajuć,
Zač ću se po prsi tuć?

Duh va nami je zgoranje,
Tijelo pak pod njim zdolanje.
Ako tijelu skratiš red,
Je i duh na Križ raspet.

Služit mora duhu tijelo,
Služit će neg zdravo, cijelo
A ne, komu zgnječi post
Kožu, meso, krv i kost.

Snaga tijela duhu služi,
Duh, zadruznut va kaljuži,
Gnjlim smradom potepen,
Je va lagvi Diogen.³

Ćuti se va srcu žice,
Skupa složne kot sestrice;
Mudro igrat s njimi znaj,
Najt ćeš jur na zemlji raj.

Ali ki si srce stroplje,
Kot va škadnji s cipi snoplje,
Svega sit kot Sybarit:⁴
Navredi oduri svit.

Ter kad nezna blagoživit,
Počne dar prirodni krivit!
Sam je kriv, a ne objed,
Priroda je Ganymed.⁵

Ča priroda priredjuje,
Zač asketa na nje pluje?
Svit ti gusla Moll i Dur,
Budi Stojk⁶ i Epikur⁷!

Zač prirodne dare mraziš?
Zač nam slatke ćuti gaziš?
Zemlju, sunce, gdo je dal?
S pakla vrag ter Belial?⁸

Sve je dobro, sve čagod je,
Dar početni, dar urodje:
Još i vrag i s pakla žar
Je po sebi dobra tvar.

S *Istoga* se stvari kroju,
Svaka gre na ruku svoju:
Zlo to nij ako je svet
Svakoj svim pravičan red.

1 Ivan Blažević, farnik u Jandrofu

2 kamilja — gamilja

3 Diogenes, grčki filozof iz Sinope (412 - 323)

4 Sybarit — stanovnik grada Sybarita, poznati po svojoj požrtosti

5 Ganymed — iz grčke Mitologije, vinotoča na Olimpu

6 Stojk — stoik, stoičar

7 Epikur — epikureac

8 Belial — vrag u hebrejskom

Po razvoju se podstavi
Zemlja travi, trava kravi;
Svako služi na konac,
Ilovača i lonac.

Tijelom našim, kad se smrvi,
Se gostiju s pravom črvi:
Nij to zlo neg pravi red:
Sad je zrijel, va blato cvijet!

Spuni svako svoje čase,
Sve je dobro sebi za se,
Sve čagod je, svim je dar,
Kim na korist, kim na kvar.

Zlo postane na mejdani,⁹
Kad se višim niže hrani,
A i onda, kad okrug
Živit krati drugu drug.

O Ivane va pustini!
Nas, ter Žide ne zamiri!
Nas ne uči mrzit svit,
Stat na stopu kot Stylit¹⁰!

Mi po srcu i po glavi,
Znamo živit va ljubavi,
A i znamo, kad je čas,
Čistit s tijela grišni kvas!

Na zemaljsko k nebu diže:
Žid si neka ćut obriže,
Židu kriči: kačni skot!
Žida hiti van za plot!

Tacituša¹¹ jad ne bludi,
On pravično sve presudi:
On jur piše, da je Žid
Svim narodom *parazit*.

(Da mi pukne žlak¹² na biči,
Dat ću razlog tujoj riči),
Reć ti kani Tacituš:
Žid je ploška¹³, buha, vuš!

Plečaste ga čampe nosu
Po kozinjem vražem nosu
Širom svita hep-hep-hepp!
Ter vas zgrna sve va žep.

A kad Žid med nami vlada,
Se dobavi mnogi smrada;
Žid na Žida je kigod,
Da se čudiš: sapperlot!

Ah, kolike svit umami!
Malo kim je pod nogami:
Još i fratra dobro glej,
Nij li mrbit farizej.

Njim pristaju oštri čini,
Ne Ivanu va pustini!
Njim pristaje oštra rič,
Vriću, pepel, post i bič.-

Rič je prave synlereze:
Živi mirno prez askeze!
A tom *sredinom*, ne uz post,
Lize duh na zvršenost.

9 mejdan — megdan, bojišće

10 Stylit — svetac na stopu, iz ranoga kršćanstva

11 Tacitus — Cornelius Tacitus, rimski pisac (50-116)

12 žlak — remen

13 ploška — stenica

Bulat Okudžava

Gospodjin avtorskaja pesnja

Sredinom pedesetih ljet počeo je u Sovjetskom Savezu neki čovik pisati pjesme, kakovih do onda, barem u toj državi, još nije bilo. Jačio je o svojoj sudbini, o svoji misli, o svojoj čuti, kratko: o sebi. Pjesme, ke je napisao, danas nazivaju „avtorskaje pesnje“, a čovik, ki je osnovao ta muzički žanr u Ruskoj, je Bulat Okudžava. Prošlo ljeto smo u Novom Glasu portretirali znamda najpoznatijega zastupnika ruske autorske pjesme, Vladimira Visockoga (vidi NG 1/88). Visockij predstavlja ali jur drugu generaciju ruskih pjesnikov, ki pišu sami tekst i muziku svojih pjesam. Osni-vač i prednjak te generacije je Bulat Okudžava, ki je 9. maja svečevao svoj 65.rodjendan. Staljinistička Rusija je do sredine pedesetih ljet poznavala nek oficijelne jačke, kot na priliku marše/koračnice, jačke za zборе i takozvane lirske pjesme. To su bile plitve, zabavne pjesme prez pravoga sadržaja. Okudžava je revolucionirao rusku glaz-benu scenu, stvoreći formu muzike, ke prije nije bilo. Nje-gove pjesme nisu samo zabavljale, nego su predočile slušatelju žitak onako trizno, kakov je zaistinu. Upoznavale su ga sa skrblju, ufanjem, željom i radosti svakidašnjice. Njegove pjesme su nepo-sredno dopirale slušatelju, one su takorekuć razgovarale s njim o njegovi privatni posli. A za to se je zanimao svaki.

Ako je Okudžava stvorio novu vrst muzike, onda to ne znači, da ju je stvorio iz ničesara. Nasuprot: on crpi iz bogatoga rezervoara ruskoga folklor, pred svim iz urbane supkul-ture, ada varoškoga folklor. Ritam i čut varoških roman-sov su ga uzbudjivali i pota- knuli, da piše pjesme istoga oblika.

Spočetka ih je htio samo reci- tirati na ritmički, melodiozni način, ki je udomaćen u Rus- koj. Stoprv kasnije se je odlu- čio, da prati svoje pjesme gitarom, premda uopće nije znao svirati. Zapravo i te „avtorskaje pesnje“ nisu bile nešto čisto novoga: U proš- lom stoljeću je cijela grupa ruskih pjesnikov svojim pjes- mam dodala muziku. Okud- žava je ada oživio tu tradiciju nanovič — kot sam veli — zbog toga, da protestira protiv literarne banalnosti, protiv površnosti i protiv praznih floskulov. Prve reakcije nisu bile nek pozitivne: Kad je on počeo jačiti svoje pjesme, ruski literarni establishment to uopće nije odobravao — pratiti pjesme gitarom je ončas bio dokaz čemernoga ukusa.

Pjesme, ke Okudžava jači, su pjesme u literarnom smislu — to su stih, verzuši, ki moru egzistirati i prez muzike, ki ali dobivaju savršenost stoprv Okudžavinom muzikom i interpretacijom. Zanimljivo je, da je jur mnogo jako poznatih kompozitorov uglazbilo nje- gove stih, da se je publiki ali

uvijek bolje vidila Okudžavina verzija. Kot je sam jednoč priznao, je njegova muzika ponekad čemernija, nego muzika kompozitorov, kočtoč još i diletantska, ali očividno uspjeh ne odvisi toliko od kvaliteta muzike, nego od toga, kako perfektno se slažu muzika i tekst. A tu zakritu vezu med muzikom i tekstom najbolje pozna, odnosno čuti autor sam. Druga velika tajna uspjeha ne nek Okudžave, nego svih popularnih pjesnikov/pjevačev, je ambijent, u kom nastupa: Pjesniki/pjevači obično predstavljaju svoja djela malomu krugu slušateljev, u intimnosti malih dvoranov, prateći pjesme najprostijom instrumentacijom. Okudžava se je rodio 1924.ljeta u Moskvi, u gradskom četvrtu „Arbat“. Njegovi roditelji su bili jur za carovo vreme komunisti, a po revoluciji su bili partijski funkcionari. Kad je Staljin početkom tridesetih ljet počeo čistiti partiju od političkih protivnikov, je trpila i obitelj Okudžava: Bulatov otac je poginuo 1937.ljeta, a s njegovom majkom su zlo zahadjali. Bulat je odrasao na cesti, a to je bio Arbat. Onda su živili kuhari, stolari, pečari, konjski slugi i drugi mali obrtniki, i žitak tih prostih ljudi ga je fascinirao. Premda njegovi roditelji nisu bili Rusi — otac je bio Gruzina, ada iz Georgije, majka je bila Armenkinja — ipak je Okudžava postao ruski pisac, ruski pjesnik. Najvažnije impulze je dostao iz varoške arbatske supkulture, a ta supkultura je bila ruska. On sam ju naziva „ruskim folklorom“, pravoda varoškim folklorom. Sa sedamnajstimi ljeti je morao u boj, a kad se je vratio u Moskvu su mu bili zeli stan na Arbatu. Zbog toga se

je odselio svojoj ujni u glavni grad Gruzinije, u Tbilisi. Po študiju je podučavao u nekom malom selu, a stoprv po rehabilitaciji svojih roditeljev se je vratio u Moskvu. Tada je počeo pisati pjesme. Kruh je zaslužavao kod neke

bulat okudžava

ponoćni trolejbus

kad već ne morem izdržati tugu,
kad sam zdvojan,
skočim u plavi trolejbus,
u zadnji, bar-ki trolejbus.

ponoćni trolejbus, hitri po ulica,
kruži po bulvari,
da pobere sve, ki se zatapaju u noći,
kruži, kruži.

ponoćni trolejbus, otprmi vrata,
znam, kako tvoji pasažiri — tvoji mornari — dohadjaju na pomoć u mrzlini ponoći.

ne nek jednoč sam s njimi ušao zdvojnosti,
dotaknuo sam ih se rameni . . .
kako dobro je, predstavite si, skupno mučati, mučati.

ponoćni trolejbus pluje kroz Moskvu,
cesta se uliva u zoru,
i bol, ka je kot žuna tuketala u mojoj glavi,
popušća, popušća.

naklade, kasnije pak je sudjelivao kod „literaturnaje gazjete“.

Znanstvena disciplina, ka Okudžavu osebjuno zanima, je povijest: „Čim bolje človik pozna i razumi povijest, tim gušće otkriva analogije, para-

lele povijesti, i tim gušće asociacija sadašnjost s prošlošću“, veli Okudžava. „Mi, ki živimo danas, imamo čuda skupnoga s onimi, ki su živili čer. Stalno se sve ponavlja. Svaka generacija je zapravo kopija generacije pred njom“. Okudžava misli, da je to človičja osebjunost, i da je to tipično za človičanstvo uopće, a to je zanimljivo, ali u isto vreme i turobno. Znamda zbog toga on u svoji pjesma radje predjela dogodjaje prošlosti: On triba neku vrimensku distancu, on mora imati lazno, da to pripravi u svoji misli. Ča kod Okudžavinih jačak moremo zeti upamet je to, da velik broj svojih jačak posvećuje svojim tovarušem. On ali ne piše pjesmu, misleći na odredjenu ličnost, nego se odlučuje spontano. „Jednoč, kad sam prezentirao novu pjesmu u krugu prijateljev, me je kot prva pohvalila moja družica Sonja: Ada sam njoj posvetio pjesmu“, veli Okudžava. „A jednoč sam nešto napisao s naslovom *Pjesma o Wanji Morosovu*. Kad je Aleksandar Meširov čuo tu pjesmu, je rekao: „Bud, to je o meni“. „Ada sam mu ju poklonio!“ Premda Okudžava i Visockij u Sovjetskom Savezu broju med najpoznatije ličnosti, ipak su kod nas potpuno nepoznati. Pokidob da smo tako orijentirani prema Zapadu, su nam Georges Moustaki, Jacques Brel, Hermann van Veen ili Reinhard Mey čuda tečnija imena, nego nam je prezentna kantautorska scena u Ruskoj. Isto valja do neke mjere i za kantautore u Jugoslaviji. Morebit čedu sada perestrojka i glasnost doprinesti tomu, da se budemo već interesirali za ono, ča se dogadja u Istoku i Jugu.

Fredi Hergović

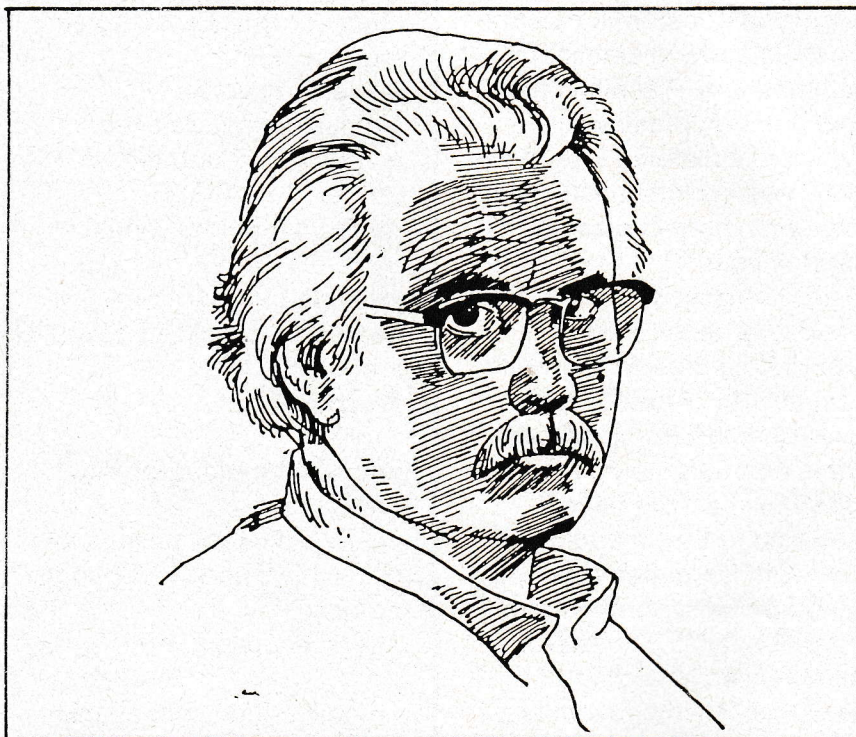
Ivan Aralica

romansijer naše povijesti

Uži zavičaj Araličinoga svita je Dalmacija, Herceg-Bosna, odnosno prostor, kade je nikla i nastajala hrvatska narodna epika. To je zavičaj velikanov hrvatskoga pera, pjesnikov: Ujevića, Šimića, Dizdara, i prozaikov: Šimunovića, Andrića itd.

S druge strane je to područje, na kom su se dodirivali interesi europskih sil, u prvom redu Venecije i Austrije, privremeno Francuske, ali u najgrubniji pojava i Turske. Hrvatski prostor su stoljeća dugo gazile vojske u gibanju, čudakratne izmjene gospodarov, ali isto tako i izmjene stanovništva u dolasku i bigu. Sve je to uticalo na formiranje karaktera u jednom legendarnom, mitskom epskom smislu, kako karaktera naroda, tako i karaktera pojedinca. Pa tako i Aralica, ki dohadja iz takove sredine, koristi za podlogu jedan jur davno umrli svit, oživljava ga, dajući mu univerzalno, općeljudsko značenje. U tom kontekstu se temelju Araličini povijesni romani, ki zahvaćaju vrime od 16. do 19. stoljeća.

Njegov roman „Psi u trgovišću“ odlučni je zaokret prema povijesnim temam, po ki se prez dvojbe ubraja med najbolje stvaraoce hrvatske književnosti. Ov roman snažna je zgusnuta proza, puna povijesnih asocijativ,

čvrsto fundiranih na izvori, pisana rasprudnim stilom i čvrstim jezikom. Karakteristično je da se u tom romanu s dvimi fabularnima toki, u ki su glavni liki Faust Vrančić — hrvatski pustolov, diplomat, svećenik Gabrnik, analizira i psihoanalizira europska politika krajem 16. st. u koj kot katalizator med velesilami igra glavnu ulogu naš človik „našijenac“, ki diboko uronjen u perfidiju europske politike ostaje mudar, nepokvaren i rodoljub Hrvat. Araličina trilogija „Put bez sna“, „Dušerobova“, „Graditelj svratišta“ je čvrsto utemeljena u prostore Herceg-Bosne i Dalmacije.

Javljaju se novi narodni pe-ljači, ki „svojim životnim iskustvom i urodjenom mudročću pokušavaju ostati svoji na svom, služeći se sa sredstvi, ka priliču človiku, a pokušavaju da se nikada ne prelazi ona granica, ku narod ograničuje“.

To je proza jakih psiholoških prozrijevanj, snažnih moralnih odlukov, u ki je na sceni skoro svenek naš človik, oblikovan na ovom nemirnom području.

Po tom će se Aralica obrnuti suvrimenoj tematiki, pokazajući bistar i slobodan duh, koga mržnjom okružuje i njegov sukob s vlašću. (To je knjiga „Okvir za mržnju“.)

Knjiga neće dostignuti umjetničke vrijednosti prethodnih, ali svojom aktualnom tematikom navlići će srditosti duhovnih čuvarov reda, upravo kot nje glavni junak.

Po ovoj knjigi je hrvatski redatelj Krsto Papić snimio film „Život sa stricem“, koga su nagradili na Medjunarodnom filmskom festivalu u Montrealu.

Po ovom romanu će se Aralica vratiti povijesnoj podlogi s ljubavnom tematikom, kade govori o fatalnoj ženi, robu vlašće strasti, motivu, ki nije nepoznat u hrvatskoj knjigi. Zadnjom zbirkom pripovijetkov „Propast Magnuma“ Aralica nekako zaokružuje na jednom mjestu svoje dosadašnje djelo izvanrednimi pripovidanji, kade opet izražava sukob pojedinca s vlašću, stradanje naroda pred nasilnici i osvajači, pa i motiv človik rob vlašće strasti, uokviren nekom povijesnom daljinom, ka nam u Araličinom djelu postaje tako bliska, i jednostavno nerazdijeliva od naše egzistencije.

Zorka Kinda Berlaković

Ivan Aralica

(Promina, 10. IX 1930.),
prozaik.

Učiteljsku školu završio je u Kninu, a Filozofski fakultet u Zadru. Djelao je kot učitelj u selu Očestovu i Crnom, bio je direktor učiteljske škole u Zadru i direktor Gimnazije u Zadru. Član je uredništva *Zadarske revije* od 1965. do 1970, a glavni urednik 1971, član je proširene redakcije *Mogućnosti* od 1968.

Adresa: Prilaz Tina Ujevića 7,
57.000 Zadar.

Proza

Svemu ima vrijeme, 1967.

A primjer se je zvao Laudina,
1969.

Filip, 1970.

Konjanik, 1971.

Opsjene paklenih crteža,
1977.

Psi u trgovišću, 1979.

Put bez sna, 1982.

Duše robova, 1984.

Graditelj svratišta, 1986.

Okvir na mržnju, 1987.

Učnja!

Sidim, učim
stanem, jim
sedem, mislim
skočim, hodim
ležem, stanem
išćem, zabim
pašem, pijem
nazovem, pitam
govorim, smijem
grizem nokte, učim
šufam, pauziram
pašem, poštrihnem
čitam, potcrtam
štem, zabim
ponovim, zagrizem
zamislím, hitim
van gledam, zamislím
blekećem, drhtećem
kašljám, bojím
na ure gledam, prestrašim
zaviknem, zamuknem
štrikám, prestanem
kuham, bižim van
zdvojím, umirim
razveselim, zamislím
plaćem, mućim
pašem, jim
sve pozabim —
ništ ne naućim! !

Marinko Perušić

Sonet 28/45

Mrižnica je čera vinena bila,
i kaće su naše javkale va njoj,
večeraska piroval ljudski je gnjoj,
žigerce i srca piklje su jila.

I misec je nad Vinicom krvav bil,
podrimancem su zanošćine krali,
za bolje oni nigdar nisu znali,
a ni za lipše vojšćit niki ni til.

Umoškal se čovićac na obršku,
smirom podropke su rogljam čemljali,
a po brižanjkim škanjci su revljali.

Samo je Mrižnica sve upetila,
na povečerku mi je to slap rekal,
zaškrobotal, stal, pa opet potekal

(*Rival*, 1/2, 1988, Rijeka)

Bosna

Zelena je Bosna moja nada i moj san,
moja je domaja.

Nek se dignu unske magle,

i pitom pokameni,

Moje telo ovde, a Bosna u meni,

za drugo išćeju spas,

ne odlazi, tribamo te, tribaš nas.

(*Rival* 1/2, 1988, Rijeka)

Brajski notturno

Noćni travanj u Brajskom,
najlipše diši.

Reven čučkov i regetanje žab,

poštovači gledalca škurina dušna,

protaknu se ćuz a me mukavci sanj.

(*Rival* 1/2, 1988, Rijeka)

Marinko Perušić

pjesnik, poklonik čakavske riječi

Sve je veći broj mladih ljudi, koji žele upoznati vlastite korijene i narodnu baštinu rodnog kraja pa te svoje spoznaje na ovaj ili onaj način priopćiti drugima, napose svoji zemljacima i sunarodnjacima u drugim krajevima naše domovine i izvan nje. Jedan od tih poštovalaca zavičajnih tradicija je Marinko Perušić, r. 1957. u Dolnjem Zvečaju kraj Duge Rese, povjesnom mjestu na lijevoj obali rijeke Mrežnice južno od Karlovca. Od svoje desete godine živi u Karlovcu, gradu na četiri rijeke. Tamo je pohađao osnovnu i srednju školu, dok je studij medicine završio u Zagrebu. Živi i u svojoj struci zaposlen je u Karlovcu. No, Marinko je veoma privržen i jednoj drugoj „struci“ — on je naime i pjesnik, pa svoje stihove na čakavštini karlovačkog kraja, osim u lokalnom tisku i nekim zagrebačkim glasilima, objavljuje i u književnim časopisima koji navlastito njeguju hrvatsko čakavsko pjesništvo, a to su „Čakavska rič“ i „Mogućnosti“ u Splitu, „Rival u Rijeci“ i „Dubrovnik“. Marinko se nije ograničio na njegovanje rodne čakavštine samo putem nje same, on prezentira njeno blago i na druge načine. Tako je u spomenutoj „Čakavske riči“ 1986. objavio Rječnik čakavskoga narječja s područja današnjih općina Karlovca i Duge Rese, I. dio, sa oko 3.000 riječi, a nastavak toga je uslijedio u istom časopisu 1988, dok će

„Zadarska revija“ ove 1989. tiskati završetak toga leksikografskog rada. Kako sam Marinko Perušić navodi, on sada radi na proširenju i zao kruženju toga rječnika, pa će to djelo, kad bude završeno, iznositi oko 8.000 riječi. Kako čakavski govori postoje i u susjednim krajevima uz Kupu i Dobru te Mrežnicu, ovaj zaljubljenik u materinsku riječ sprema se da uz pomoć suradnika na terenu sabere i jezični fond iz ostalih kontinentalnih čakavskih krajeva, a ti su Žumberak, kraj oko Uglina, te čakavske oaze u Lici. Taj njegov rad priznat je i u stručnim krugovima, napose među našim jezikoslovcima odnosno dijalektolozima. Marinka zanima narodna baština u cijelini, pa ono bilježi i prikupla etnološku građu. Krstareći tako svojim užim Brajskim zavičajem, karlovačkim četverorječjem, susreće se s ljudima te ih upoznaje što mu služi kao građa u pisanju putopisa, crtica i kratkih priča, koje su upravo pred objavljivanjem u jednom zagrebačkom književnom časopisu.

Iz razgovora s Marinkom Perušićem i pismenog priopćenja, koje mi je uputio koncem siječnja 1989. a koje je osnova ovome uvodnom članku, saznajem, da je on velik prijatelj Gradišćanskih Hrvata dobro znajući, da je stari zavičaj mnogih njihovih predaka — vidi NG 4/1988, prilog „Naš jezik . . .“ Jelke

Koschat — njegov Brajski zavičaj te uopće stara hrvatska župa Gorica, po Marinku „ . . . najljepši, najpitomiji i najstradaliji hrvatski kraj, koji se proteže tamo od Žumberka uskočkog i čakavskog do ponosnog kleka i Ogulina, od Bele Krajine do tužne Une, Cetine, Kladuše i Cazina“. O toj Gorici i životu u njoj tijekom 16. st. ima Marinko Perušić nacrt „ . . . povijesnog romana upravo o hrvatskom eksodusu u Gradišće“. Na to ga je, kako sam kaže, „ . . . nagnala zapostavljenost Gradišćanskih Hrvata u matičnoj kulturi i umjetnosti, pa i modernim tzv. masmedijama“. Ovaj plan svakako je ambiciozan i njegovo bi ostvarenje proširilo tematske granice hrvatske književnosti, a i vratilo dug tužnom rasapu hrvatskog naroda u 16. st. i njegovu eksodusu u zapadnougarske, dolnjoaustrijske slovačke, moravske i sve druge strane. U tu svrhu, prije svega radi bratskog upoznavanja ali istinitorskog prijateljavanja, Marinko traži kontakte među Gradišćanskim Hrvatima, u čemu će bez sumnje uspjeti. Želja je moja a posebno Marinka Perušića, poklonika našeg „ča“, profesionalno vezanog za medicinu, za koju kaže „ . . . da i pored svega i na nju stigne . . .“, da se predstavi čitateljima NG-a, jer im on, obojica smo u to uvjereni, ima šta reći.

Stjepan Krpan

Njezin lijepi san

Grbava djevojka radila je do kasne večeri. Izradjivala je papirnato cvijeće za prodaju. Legla je od umora, usnula i doživjela svoj žudjeni, nikad neostvareni san.

Koliko je boli proživjela zbog grbe! Koliko suza pred ogledalom! Koliko duševnih muka, patnja i čežnja! Koliko brige oko samoodržavanja!

To je bilo prvo veče, što se dala marljivo na izradbu papirnatog cvijeća, da bi ga na tržnici prodala, a ono joj donijelo noću ono, za čim je najviše žudjela. Nije li možda mrtvo cvijeće saosjećalo s njom? Nije li možda ono oblikovalo takav san iz priče?

Možda i jest, samo da proživi, makar je i u snu, za čim je čežnula. I zbilja! Grbavoj djevojci je prvi put bljesnula radost u očima i veseli smijeh na usnama. Snivala je: Kupa se u vodi u zabitnoj uvali, koja je skriva od bilo čijeg pogleda. Grbava je, neugodno joj je. Boli je duboko u srcu. Kupa se na mjesecini. Tiha, blaga, ugodna voda prija joj. Srebrlika je i čarobna. Na svaki njen pokret ruku srebrene kapi svjetlucaju, kako padaju u vodu. Udaru rukama i nogama tu i tamo, osjeća se neobično lagana. Uronjava u vodu i to joj godi. Svaki put, kako uroni, osjeti nešto od zatiljka kroz hrptenjaču kao neko olakšanje. Izade iz mora poput nimfe ravnih ramena obasjana mjesječevom svjetlošću. Kosa kao u Nereide prilijepila se uz ravna ramena. Vlažna joj put odiše zdravljem, ljepotom. Grudi joj se nadimlju. Mjesec gleda na nju, smješka se s licem okru-

glim, dobroćudnim.

Opipava leđa . . . grbe nema, leđa su joj ravna. Klikne radosno, pljesne rukama kao dijete. Popne se na hrid veselim, žustrim skokom ne stideći se više, da li je netko gleda. Dapače, željela bi da je netko zapazi. Ponovno opipa leđa, po drugi put, po treći put . . . mjesec se stalno smiješi na nju. Veselo rukama zamahne prema njemu i šalje mu poljubac. Zatim kličući spusti se prema žalu, da se odjene. Kad tamo, male djevojčice, svaka joj nosi po nešto: jedna lijepe cipelice, druga prekrasnu ružičastu haljinu sa bijelim cvjetićima, treća bisernu ogrlicu, četvrta kitu cvijeća, peta ogledalo, da se ogleda i češalj, da se očešlja i mirisnu vodicu, da se namiriši. Odjene se pred razdraganim djevojčicama diveći se sama sebi u ogledalu. Iza žubnja netko se makne i stvori se pred njom: lijep crnook, stasit momak u svečanom odijelu pruža joj ruku, a ona je prihvaća.

Odlaze cvjetnom ledinom. Jure u kićenim kolima. Jednom rukom mladić ravna uzdama, drugom je drži čvrsto oko pasa. Smije se veselo prvi put u životu, kao nikada. Vjetar vitla njezinim kosama. Njih dvoje u kićenim kolima, koja voze u kasu konji vrancu, nalikuju prekrasnom zaljubljenom paru. I sniva ulice grada i prolaznike, koji gledaju u nju. Nalazi se u parku među cvijećem i vodoskocima, na klupi zatim na plesu. Njih dvoje plešu. Plešu do ludila valcer. Plesači i plesačice dive im se. Plješču i posipaju ih cvijećem. Latice

ruža, kamelija, karanfila sa svoga lepršaju svečanom plesnom dvoranom poput šarolikih leptira, leptirića. Ona je presretna. Na licu joj neiskazana radost i sreća.

Vedrina i stalan osmijeh lebdi joj na usnama i u očima. Plesala je, plesala toga dana kao mahnita. I u vrtlogu valcera, kad je udarila o mramorni stup, preнула se. Probudila.

Njezin se lijepi, divni san rasplinuo. Nestalo je mladića, dvorane, valcera, cvijeća pa i njenih ravnih ramena. Našla se ponovno s grlom, s bolno teškom grbom. Uzdahnula je: „Taj najsretniji doživljaj mog života bio je samo san“.

Jedino u lažnom i varavom snu bila je presretna.

Grbava djevojka, probudivši se, dugo je plakala u krevetu. Mrko je pogledala papirnato cvijeće, koje joj nije željelo zlo. Ono je šta više željelo, da je vidi barem jednom sretnu i zadovoljnu. Gledalo je, kako se u snu smiješi nepomućenom srećom. Zaista to je bio njezin najljepši san.

Ante Parčina

Belko Frank

Pjesma pijanca

Prva

Sidim. Sidim kot opica,
kot opica va gajbi.
A nijednoga nij,
da me gleda,
da mu pokažem,
kako se globljem,
kako si vuši berem.
Celo otpodne sam sam —
jur se škuri.
Sada ću dvi mrkve dostati
pak jednu bananu.
Svenek nek banane . . .
Nijednoga nij, ki bi se smijao
kad mu rit pokažem,
kako se sviti!

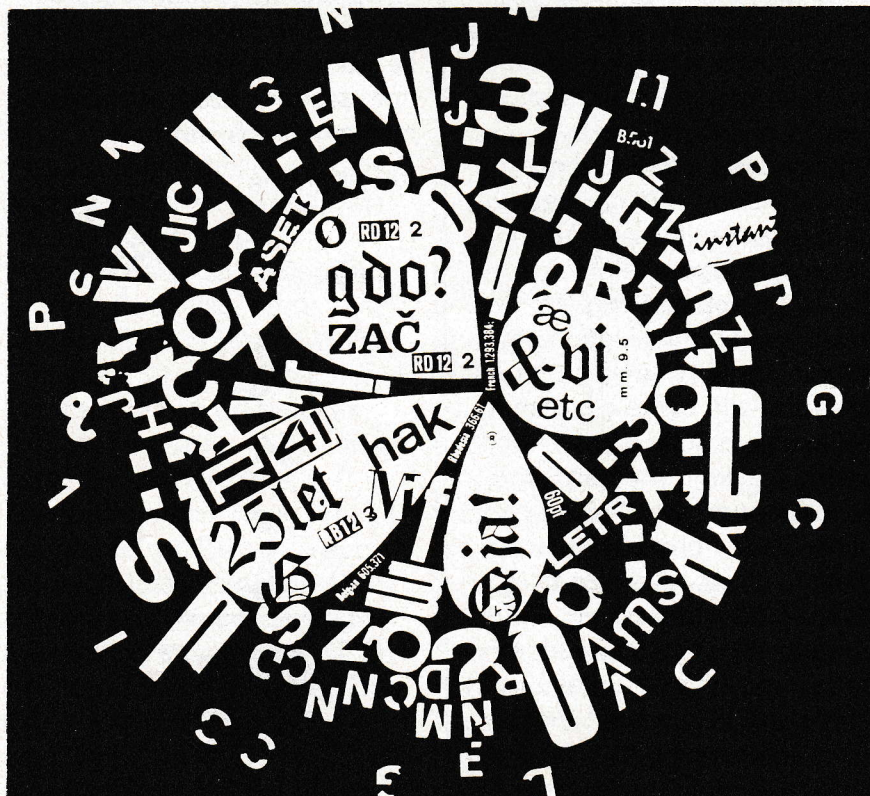

Pjesma pijanca!

Druga

Opet sam pijan.
Kukoricu ružim.
Zrno za zrnom
pada u košaru.
Baturak za baturkom
pedeset ih jur imam,
baturkov . . .
Zrno za zrnom,
dan za danom,
pijan sam . . .
Dan za danom,
zrno za zrnom,
dokle baturki svalu,
dokle bude košara puna,
ću biti pijan
i ću kukoricu ružiti.

Gdo je Albin Štojcov?

Pravoda pod imenom Ino Frank ga svi skupa bolje poznamo, ar samo tim imenom nas poziva na plakati, da pogledamo njegove izložbe. Hakovci bi ga kot člana kluba zvali Belko. Svejedno, je li se zove Albin, Ino ili Belko, Štojcov je i ostat će, gradišćansko-hrvatski umjetnik. Istotoliko nadimkov kot ima on sam, imaju ali i njegova djela ili znamda umjetnička stvorenja? Pravoda, stvorenja, i to dinosauri. Ali oni su jur zdavno izumrli, zato oni danas ne postoju. Postoju drugi, Ino-sauri. Tako je zove Albin, Ino, Belko, komu izgleda nije teško kovati nove riči. Ali nije mu niti teško kovati pjesme. Današnji dan to već nije moderno biti all-

Ino Frank

rounder. Svi smo se specijalizirali u određeni smjer, ali Albin, Ino, Belko nas malo spominja na stare čase, kad je i Goethe još bio pasionirani slikar, ali ipak su mu književna djela ušla u povijest literature. Ali Belko će se istaknuti svojom originalnom keramikom i svojim manje naslikanimi, a već modeliranimi kipi. Belko prakticira *recycling* u umjetnosti. Pokvarene, a potom u tisuć i tisuć dijelov razvaljene ure dobro zna utisnuti u kip, a tim pokazuje, da niti ure nisu vječne, da vrijeme nije vječno. A opet je vječno, ar on svojom *recycling*-tehnikom pokazuje, da sve, ča jednoč postoji, moremo prenačiniti, preobraziti, pretvoriti, preure-

Belko Frank

rodio se je 1. marca 1935. u Klimpuhu; maturirao je na gimnaziji u Matrštofu; od 1957. do 1962. je šudirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Beču, i to kod profesorov Bäumer, Dobrovsky i Gütersloh; 1969. ljeta aktivno sudjeluje kot jedan od utemeljiteljev „Internacionalnoga slikarskoga tajedna“ u Oranžeriji u Željeznom; 1972. ljeta se je preselio iz Beča u novo-sagradjen stan u Pajngrtu; isto ljeto počinje podučavati kot profesor umjetnosti na gimnaziji u Gornjoj Pulji, a deset ljet kasnije na gimnaziji u Matrštofu; redovito izlaže svoja djela, a te njegove izložbe mnogokrat obogaćuje njegova žena sa svojim batakami; oblikovao je i crikvene obloke u Sigrobu, Pinkovcu, Klimpuhu i Marci; momentano isto opet skupa sa svojom ženom izlaže u Oranžeriji u Željeznom;

diti, preokrenuti i tako dalje i tako dalje i da toj metamorfozi nije konca ni kraja. Ali kad u članku jur govorim o koncu,

Vas sada, dragi štitelji, kanim otpustiti u galeriju grafikov Ine Franka.

Agnjica Schuster

Kad do sada još nije bilo Gradišćanski Hrvati, tako
naša e-nade; ča se Damin nastaju i političari —
egzistencijalnu umjetnici i glumci — ili folklo-
prijem, a i kajmarin. S O. utisak je barem dobila
Zašto je na drugu stranu, analizi HN tu je djelala
kada postojala u HN blokirane; onih 15-18, svaki broj od
od pogrebnim vstij. S. L. C. P. 1986 do 1988
prijem, a i kajmarin. S O. utisak je barem dobila
začudo, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
mesta, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
daleke, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
svojem, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Po Mirjanu, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
čuda, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
ličnosti, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
vatske (samo 5, je slani, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
ličnosti) — u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
ga narodu, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Po mas, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
još nijer, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
je prip, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
priliku, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
on, ki se u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2

Crikva, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
u Hrvatski, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
tim većnu, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
čanske Hrvate, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
ionako svoj vlasti, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Da je, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
privred, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
tako cinjenica, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
guranje med pojedini, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
veća pogibel, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Za nju je teško razumljivo, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Za nju je teško razumljivo, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Za nju je teško razumljivo, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Za nju je teško razumljivo, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Za nju je teško razumljivo, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Za nju je teško razumljivo, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Za nju je teško razumljivo, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Za nju je teško razumljivo, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2

Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2
Najbolje ocjene u ovoj analizi, u tom slučaju, u HN, u osjeku 59,2

katica

Pišem!

Pišem, pišem, pišem.
Samo pišem,
samo pišem.
Ali ne velim,
ne velim!
Ne zaviknem!
Ne kričim!
Ne plačem —
— nego samo pišem
za se...
si držim i si
pišem!

Tužna...

Si tužna?
Zač si tužna?
Ti nimaš uzroka biti tužna!
Ja nizam rado ako si tužna.
Neka biti tužna!
Tužna...
Tužna...
Tužna...
... Vo j' tuga!

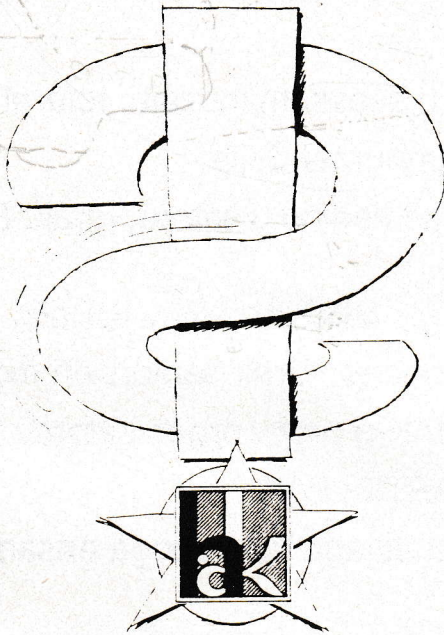
Točno poldrug ljeta je prošlo, otkad je Ustavni sud uvadio Gradišćanskim Hrvatima, da je i njev jezik službeni jezik. Da se Ustavni sud o tom javno nije izrazio, bi znalo i dandanas samo malo Hrvatova za to. A političari bi to i nadalje mogli tajiti. Ali hvala Bogu i Komitetu je Ustavni sud ustanovio 18. decembra 1987. ljeta — 32 ljeta i 7 mjesec po potpisivanju Državnoga ugovora — da je naš jezik u javnosti toliko vridan kot i nimški.

U Gradišću imamo zemaljskoga poglavara kot ga ima i svaka druga savezna zemlja Austrije. Naš poglavar se zove Hans Sipötz. On ne vlada obadvimi službenimi jeziki Gradišća. Kad *smo* ga 1986. ljeta odibrali zemaljskim poglavarom, nismo još znali — a niti on nije znao — da je gradišćanskohrvatski jezik jur već od trideset ljet dugo službeni jezik. Sada to znamo, a i on to zna.

Iako je naš poglavar imao poldrug ljeta lazno, da nauči i drugi/prvi službeni jezik u našoj zemlji, ipak mu se to do dana današnjega nije ugodalo. Ne dvojimo ni u njegovu dobru volju, ni u njegovu inteligenciju da nauči hrvatski službeni jezik.

Ali ako ne govori obadvije službene jezike svoje zemlje, ne more biti poglavar svih ljudi, naime i onih, čiji materinski jezik nije nimški. Da neka odstupi? Ne, to Hrvati ne kanu velje potribovati! Ali mogao bi se u jednom ljetu

karenca (razumimo pod tim pojmom neplaćeni „odmor“), naučiti jezik i onih ljudi, čiji poglavar isto kanu biti. Onda bi znamda polako počeo razumiti i naše probleme.

Hrvatska društva su se jako čudila, da je HKD išlo med „šnorere“. Na „jour-fiksu“ je prosjačio HKD kod drugih društava za pineznu potporu. Druga hrvatska društva su se čudila, ali za toliko već tomu, da su zastupnici HKD-a na FUEV-kongres u Paris *letili*. Ostala društva naime šalju svoje zastupnike vlakom u drugom razredu. Očigledno je za bivše političke funkcionare komfort najvažniji.

Kulturno društvo je darovalo Tamburici Cindrof 10.000.- š, a Podgorskomu 20.000.- š. Vjerojatno se drži Svetoga pisma Mt. 6,3: „A kad diliš almuštvo, neka tvoja liva nezna, ča tvoja desna čini“.

Prezidij je isključio svojega dugoljetnoga predsjednika Frica Robaka. Predsjedništvo društva do sada ali još muči u ovom poslu. Zbog nove politike Prezidija je jasno, da je moralo dojt do toga koraka. Fric Robak je naime u „Der Standard“ i u „AZ-Tagblatt“ pisao, da njegova dica i njegovi unuki već ne znaju govoriti hrvatski i da je gizdav tomu. Prezidij se je na to pobjojao, da čedu ga zbog jednoga jedinoga opet jednorivati u desni, kafečki kut političkoga spektra i se je teškoga srca, ali ipak spontano odlučio tomu koraku.

Hrvatsko kulturno društvo će se fuzionirati s Tamburicom Cogrštof. Pokidob da su i do sada Cogrštofci igrali pri svi priredba HKD-a, čedu tamburaši u budućnosti postati posebna sekcija HKD-a. Za umot svoje nove ploče, ka će izajti ove dane, su Cogrštofci izabrali nacrt, koga je jedan grafičar predložio za novi emblem HKD-a. Ali Kulturno društvo ta emblem, ki će biti na coveru ploče Cogrštofcev, konačno nije izabralo za svoj novi društveni znak, iako bi najbolje odgovarao liniji društva.

DAN Mladine '89 u Čajti

od 16. do 18. junija

petak, 16. junija:

- * 15.00 otpodne za dicu: lončarenje, rally na bicklu, skakanje u vrića, moljanje
- * 19.00 kulturni večer u seoskom muzeju: referat o povijesti Čajte, igraju Mladi tamburaši Čajte
- * 21.00 otvaranje Dana Mladine u šatoru, igraju BRUJI i PRO ARTE

subotu, 17. junija:

- * 13.00 nogometno otpodne: turnir seniorskih momčadi hrvatskih sel okolice, igra HAK-a protiv organizatorov u selu
- * 20.30 tanac s PRO ARTE i PAX
nastup najpoznatijega folklornoga ansambla Hrvatske LADO

nedilju, 18. junija:

- * 9.30 svetačna sveta maša u šatoru, jači zbor Nove Gore
- * 10.30 pomašnica s muzikanti iz Narde
- * 15.00 folklorni program s ansambli:
Poljanci, Hajdenjaki, Tamburaško i folklorno društvo Pinkovac, Vlahija, Stalnost, Tamburica Čemba, Floklorno društvo iz Narde
- * 17.00 tančena zabav s grupom HARMONY

HAK Schwindg 14/10 Bec tel. 65 14 014

HKD

DR. LORENZ KARALL STR. 23

7000

ZELJEZNO/EISENSTADT

DRUCKSACHE

✕

P. b. b.

Erscheinungsort: 1040 Wien

Verlagspostamt: 1040 Beč

DRUCKSACHE